

ಕನಕ ದಾಸರು

ಕನಕನ ಕಿಂಡಿ

ಪ್ರೊ|| ಎಸ್.ಕೆ.ರಾಮಚಂದ್ರ ರಾಜ್

ಕನಕದಾಸರು

ಪ್ರೊ|| ಎಸ್. ಕೆ. ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್

ಸಂಪಾದಕರು :

ಡಾ|| ಅ. ನ. ಕೃಷ್ಣರಾಯ

ಐ ಬಿ ಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ

ಗಾಂಧಿನಗರ : ಬೆಂಗಳೂರು-೯

ಬೆಲೆ :

1-50

ಸರ್ವಸ್ವಾಮ್ಯ :

ಪ್ರಕಾಶಕರವು

ಮುಖಪುಟ :

ಬಿ. ಪಿ. ಬಾಯರಿ

ಚಿತ್ರ :

ಧನು

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ :

ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೯೭೦

ಎರಡನೆಯ ಮುದ್ರಣ :

ನೂರ್ಚ್ ೧೯೭೧

ಮೂರನೆಯ ಮುದ್ರಣ :

ನವೆಂಬರ್ ೧೯೭೧

ಐ ಬಿ ಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು-೯

ಇವರ ಪರವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಪಿ. ಎನ್. ಕಾಮತ್

ಇವರಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು

ಮುದ್ರಕರು :

ಐ ಬಿ ಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ

ಪ್ರಿಂಟರಿ

ಎಂ. ಎಸ್. ರಾಮಯ್ಯ ಇಂಡಸ್ಟ್ರಿಯಲ್ ಎಸ್ಟೇಟ್

ಬೆಂಗಳೂರು-೧೨ ಎ.

ಸಂಪಾದಕರ ನುಡಿ

ಐ ಬಿ ಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು 'ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಿಗರ ಪರಂಪರೆ' ಎಂಬ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕಾಶನದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವೈಭವ, ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಪುಣ್ಯಜೀವಿಗಳ ಹಿರಿಮೆ, ಅವರ ಸಂದೇಶವನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಿರಿಯರಿಗೆ ನಿಲುಕುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೇ ಈ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಉದ್ದೇಶ.

ಈ ಕೆಲಸ ಮಹತ್ವರವಾದದ್ದು ; ಎಲ್ಲರ ಸಹಕಾರ, ಸಹಾನುಭೂತಿ ದೊರೆಯಬೇಕು. ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರೂ ತುಂಬ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಇಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಬೀಳು ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ನಮ್ಮ ಕಿರಿಯರಲ್ಲಿ-ಕನ್ನಡದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬತ್ತಲಾರದ ಒಂದು ರಸಬುಗ್ಗೆ !-ಎಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಬೇಕು. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೇ ಪರಮೋತ್ಕೃಷ್ಟವೆಂದು ತಿಳಿದು, ತಳೆದಿರುವ ಕಾಲ ಇದು ; ಈಗ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ವೈಭವ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪುನರಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಜನರು ಎಷ್ಟೇ ದುಡಿದರೂ ಸಾಲದು. ಐ ಬಿ ಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಕಿರಿಯರ ಅಭಿರುಚಿ, ವಿಷಯಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ನೀಡಲು ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರೊ|| ಎಸ್. ಕೆ. ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರು ಈ ಪುಟ್ಟ ಹೊತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಕಿರಿಯರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಕಿರಿಯರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನೂ ಕನಕದಾಸರ ಜೀವನದ ಅನುಭವಸಾರದಿಂದ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

೧೫-೧೨-೭೦

—ಅ. ನ. ಕೃ.

ಇಂಡಿಯಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್

ಗಾಂಧಿನಗರ ಬೆಂಗಳೂರು-೯

ಕನಕದಾಸರು

ದಾಸರು ಎಲ್ಲಿಯವರು ?

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳದವರು ಯಾರು ? ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಕೂಡ ಅವರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿರುತ್ತಾರೆ. ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ, ಅವರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ನಾಲ್ಕಾರು ಕತೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿರುತ್ತಾರೆ. 'ದಾಸರು' ಎಂದೊಡನೆ ನಮ್ಮ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವುದು ಪುರಂದರದಾಸರಷ್ಟೆ ? ಅದರ ಅನಂತರ ಅಷ್ಟು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯ ಹೆಸರಿಂದರೆ ಕನಕದಾಸರದ್ದು. ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದವರು, ಒಬ್ಬರೇ ಗುರುಗಳ ಬಳಿ ಕಲಿತವರು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಓದಿಯಾಡಿದವರು, ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದವರು. ಅವರು ಕಾಲವಾಗಿ ಇಂದಿಗೆ ನಾನೂರು ವರ್ಷಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ; ಆದರೂ ಅವರ ಕೀರ್ತಿಯೇನೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ.

ಕನಕದಾಸರು ಯಾರು ? ಎಲ್ಲಿಯವರು ? 'ಕಾಗಿ ನೆಲೆಯ ಕನಕ' ಎಂದು ಮಾತಿದೆ. ಈ ಕಾಗಿನೆಲೆಯು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಹಿರೇಕೆರೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನೊಳಗೆ ಸೇರಿದ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಹಳ್ಳಿ; ಹಾವೇರಿ ರೇಲ್ವೆ ಸ್ಟೇಷನ್ ನಿಂದ ಒಂಬತ್ತು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಅವರು 'ಬಾಡ' ದವರಂತೆ; ಬಾಡ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿ ಕಾಗಿನೆಲೆ

ಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಮೂವತ್ತು ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಬಾಡವೆನ್ನುವುದು ಬಂಕಾಪುರಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವೇ ಇರುವ ಹಳ್ಳಿ. ಬಂಕಾಪುರ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತುಂಬ ಹೆಸರು ಪಡೆದ ಪಟ್ಟಣ. ಕಾಗಿನೆಲೆಯೂ ಬನವಾಸಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದ, ಕೋಟಿ ಕೊತ್ತಳವಿದ್ದ ಪುರಾತನ ಪಟ್ಟಣವಾಗಿದ್ದಿತು.

ಕ ನ ಕ ದಾ ಸ ರ ಹಿರಿಯರು ಬಾಡದವರು. ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಕನಕದಾಸರು ಬಾಡ ಬಿಟ್ಟು ಕಾಗಿನೆಲೆಗೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸಿದರು. ಬರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿನ 'ಬಾಡದಾದಿ ಕೇಶವನ' ಮೂರ್ತಿಯನ್ನೂ ತಮ್ಮೊಡನೆ ತಂದು ಕಾಗಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟರು. ಮೊದಲಿಗೆ ಕಾ ಗಿ ನೆ ಲೆ ಯ ಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹನ ಗುಡಿಯೊಂದೇ ಇದ್ದಿತು; ಈಗಲೂ ಊರಿಗೆ ಅದೇ ಮುಖ್ಯ ದೇವಾಲಯ. ಎಂಟು ಹತ್ತು ಅಡಿಗಳಷ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಶವನ ಗುಡಿಯೂ ಇದೆ. ನರಸಿಂಹನ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಮೇಲೆ ವಿಮಾನವಿರುವುದನ್ನೂ, ಕೇಶವನ ಗುಡಿಯ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಎರಡೂ ಗುಡಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಊರವರು 'ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಾದಿಕೇಶವ ದೇವಸ್ಥಾನ' ಎಂದು ಕರೆಯುವ ವಾಡಿಕೆಯಿದೆ.

ಬಾಡದಲ್ಲಿ ಈಗ ಗುಡಿಯಿಲ್ಲ; ಮೊದಲು ಗುಡಿಯಿದ್ದ ಜಾಗವನ್ನು 'ರಂಗನ ಬಯಲು' ಎಂದು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಅವರು ಗುಡಿಯನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿದರೆಂದು

ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಂತೂ ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ಈ ಆದಿಕೇಶವನ ಮೇಲೆ ತುಂಬ ಒಲವು. ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಆ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಗಿನೆಲೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ಬರಹಗಳಿಗೆಲ್ಲ 'ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿ ಕೇಶವ'ನ ಅಂಕಿತವನ್ನೇ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕೇಶವ ದೇವರನ್ನು ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟೇಶನೆಂದೇ ಅವರು ಬಗೆದಿದ್ದರು; ಜನರು ಇಂದಿಗೂ ಹಾಗೆಯೇ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಊರ ಜನರು ತಿರುಪತಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಹರಕೆಗಳನ್ನು ಈ ಕಾಗಿನೆಲೆಯ ಕೇಶವಸ್ವಾಮಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ವಾಡಿಕೆ ಕನಕದಾಸರ ಕಾಲದಿಂದ ಬಂದಿದೆ; ಈಗಲೂ ಉಳಿದಿದೆ. ದಾಸರು ಈ ದೇವರನ್ನು 'ತಿರುಪತಿ ನೆಲೆಯಾದಿ ಕೇಶವಹರಿಯೇ' ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅಂತೂ ಕನಕದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದ ಊರು ಬಾಡ; ಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕಳೆದ ಊರು ಕಾಗಿನೆಲೆ. ಹರಿದಾಸರಾಗಿ ಕನ್ನಡ ದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಾಡಿದರು. ಉಡುಪಿ ಬೇಲೂರು, ಹಂಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ತಿರುಪತಿಗೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಡೆಗಾಲವನ್ನು ಕಾಗಿನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆದರು.

ಅನರ ಹಿರಿಯರು ಯಾರು ?

ಕನಕದಾಸರ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ಬೀರೇಗೌಡ, ತಾಯಿಯ ಹೆಸರು ಬಚ್ಚಮ್ಮ, ಇವರಿಗೆ ದಾಸರನ್ನು

ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿರಿಯರು ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ಒಕ್ಕಲು; ಆ ದೇವರಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತು ಈ ಮಗನನ್ನು ಪಡೆದರು. ಹಾಗೆಂದೇ ಮಗನಿಗೆ 'ತಿಮ್ಮಪ್ಪ' ಎಂದು ಆ ದೇವರ ಹೆಸರನ್ನೇ ಇಟ್ಟರು. 'ತಿಮ್ಮಪ್ಪ' ಎನ್ನುವುದು 'ತಿರುಮಲೆಯಪ್ಪ' (ತಿರುಮಲೆಯನ್ನುವುದು ತಿರುಪತಿ ಬೆಟ್ಟದ ಹೆಸರು; ಅದರ ಒಡೆಯ ತಿರುಮಲೆಯಪ್ಪ) ಎನ್ನುವ ಮಾತಿನ ಮೊಟಕು ರೂಪ ಅಷ್ಟೆ. ಮುಂದೆ ಇವರ ಮಗ ಹರಿದಾಸನಾದ ಅನಂತರ 'ಕನಕದಾಸನೆಂಬ' ಹೆಸರನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡನು; ಈ ಹೆಸರೂ ತಿರುಪತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೇ; ಕನಕಗಿರಿ (ಬಂಗಾರದ ಬೆಟ್ಟ) ಎನ್ನುವುದು ತಿರುಮಲೆಗೇ ಹೆಸರು. ಅಂತೂ ತಿರುಪತಿಯ ದೇವರು ಕನಕದಾಸರಿಗೂ ಅವರ ಹಿರಿಯರಿಗೂ ಮನೆದೇವರು.

ದಾಸರ ಹಿರಿಯರು ಹಂಡೆಕುರುಬ ಜಾತಿಯವರು. ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ನೆರೆ ಹೊರೆಯ ನಾಡುಗಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲ, ಕುರುಬರು ಹರಡಿದ್ದರು, ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದರು. ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುರಿಹಿಂಡುಗಳನ್ನು ಸಾಕಿಕೊಂಡು, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಜನ ಬರು ಬರುತ್ತ ಊರುಗಳಿಸಿ, ರಾಜ್ಯ ಕಟ್ಟಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು. ಅವರು ಕನ್ನಡದ ಜನವೇ. ಪೂರ್ವಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇವರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಿತು. ತಿರುಪತಿ, ಚಂದ್ರಗಿರಿ,

ದಾಮಲಚೆರುವು, ಆರ್ಕಾಡು, ನಾರಾಯಣವನಂ, ಪಳ್ಳಿ ಮಲೆ ಮೊದಲಾದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಜನರು ಪಾಳೆಗಾರ ರಾಗಿ, ಕೋಟೆಕೊತ್ತಳಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರ ರಾಜ 'ಕೋಮಂದು-ಕುರುಂಬ-ಪ್ರಭು' ಎನ್ನುವವನು ಪಲ್ಲವ ವಂಶದವನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ.

ಇದು ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ, ಕುರುಬರೆಂದರೆ ಬರಿಯ ಕುರಿಕಾಯುವ ಮಂದಿ ಅಲ್ಲ; ವೀರರು, ದಕ್ಷರು, ಪಾಳೆಗಾರರು. ರಾಜರು ಆಗಿದ್ದು ದೂ ಉಂಟು. ಮೊದಲಿಗೆ ಇವರೆಲ್ಲ ಶೈವಧರ್ಮದವರು. ಕಾಳಹಸ್ತೀಶ್ವರನ (ತಿರುಕ್ಕಾಳತ್ತಿ ದೇವರ) ಒಕ್ಕಲಾಗಿದ್ದವರು. ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಗಂಗಮ್ಮ, ಮುತ್ಯಾಲಮ್ಮ, ಪೊನ್ನಿಯಮ್ಮ, ಯಲ್ಲಮ್ಮ, ಅಂಕಾಲಮ್ಮ, ಪೋಲೇರಮ್ಮ ಮೊದಲಾದ ಗ್ರಾಮ ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಪ್ರದಾಯ ವೇನೋ ಶೈವವೇ. ಕುರುಬರ ಕುಲದೇವರಾದ ಬೀರೇ ದೇವರು ಶಿವನನ್ನೇ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ. 'ಸೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಸೊಂಟಮುರುಕ ಬೈರೇದೇವ'ರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಕನಕ ದಾಸರೇ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಬೈರೇದೇವರೆಂದರೆ ಕಾಳಭೈರವ; ಶಿವನ ಒಂದು ಲೀಲಾವತಾರ.

ಆದರೆ ಯಾವುದೋ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುರುಬರೆಲ್ಲ ತಿರು ಪತಿಯ ದೇವರಿಗೆ ಒಕ್ಕಲಾಗಿಬಿಟ್ಟರು. ಅವರ ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಾಮದೇವತೆಯಾದ ಗಂಗಮ್ಮ ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ತಂಗಿಯೆಂದೇ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಈಗಲೂ ತಿರು

ಪತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಗಂಗಮ್ಮನ ಜಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಕುರುಬರೆಲ್ಲ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ಒಕ್ಕಲೇ. ತೊಂಡಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದ ಯಾದವರಾಯರು ಕುರುಬರೇ; ಅವರ ಮುಖ್ಯ ನಗರವಾಗಿದ್ದುದು ಗವೇಂಟರಿ (ಅಥವಾ ಕನಕಪುರ).

ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬೇಸರ

ಕನಕದಾಸರ ತಂದೆ ಬೀರೇಗೌಡನೂ ಹೀಗೆ ಬಾಡದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದ ಮನೆತನದ ಆಸ್ತಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಆದರೆ ದಾಸರು ಇನ್ನೂ ಎಳೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಇಬ್ಬರೂ ತೀರಿಕೊಂಡರು. ಊರಜನರೇ ಮಗುವನ್ನು ಸಾಕಬೇಕಾಯಿತು. ಹೇಳುವವರು, ಕೇಳುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದೆ ಮನೆಯ ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲ ಮಾಯವಾಯಿತು. ತಿಮ್ಮ (ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ತಂದೆ ತಾಯಿಯಿರಲಿಲ್ಲ ಹೆಸರು) ಅನಾಥ ಬಾಲಕನ ಹಾಗೆಯೇ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾದದ್ದು ದುರ್ದೈವ.

ಏನೊಂದು ಪದಾರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಬರಿದಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ತಿಮ್ಮ ದಿನವೆಲ್ಲಾ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ; ನೆಂಟರಿಲ್ಲ, ಆಪ್ತರಿಲ್ಲ. ಊಟ ಊರವರ ದಯೆಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮಗುವಿಗೆ ವಯಸ್ಸು ಬಂದು ಪ್ರಾಯ ಮೂಡಿತು. ಒಂದುದಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ

ನೆ ಲ ವ ನ್ನು ಕೆದಕುತ್ತಿದ್ದ ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಹೊಳಿಟ್ಟ ಬಂ ಗಾ ರ ದ ಕೊಡವೊಂದು ದೊರಕಿತು. ಬದುಕಿ ಬಾಳಿದವರ ಮನೆಯಲ್ಲವೆ? ಪಾಳೆಗಾರನಾಗಿದ್ದ ತಂದೆ ಕಳ್ಳಕಾಕರಿಗೆ ಹೆದರಿ ತನ್ನ ಐ ಶ್ವರ್ಯ ವ ನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೊಳಿಟ್ಟಿದ್ದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ ನಿಧಿ ಈಗ ತಿಮ್ಮನಿಗೆ ದೊರಕಿದುದು ಆಕಸ್ಮಿಕ; ಸುದೈವ.

ಹೀಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ದೊರೆತ ನಿಧಿಯನ್ನು ತಿಮ್ಮ ಪೋಲುಮಾಡದೆ, ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಬಳಸಿ ಮತ್ತೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಗಳಿಸಲೆತ್ತಿಸಿದ. ಅಷ್ಟು ಶ್ರೀಮಂತನಾದ ವನನ್ನು 'ತಿಮ್ಮ' ಎಂದು ಯಾರು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ? ಜ ನ ರೆ ಳ್ಲ ಅವನನ್ನು 'ಕನಕನಾಯಕ'ನೆಂದು ಕರೆಯ ತೊಡಗಿದರು. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 'ಕನಕ' ಎಂದರೆ ಚಿನ್ನ, ಬಂಗಾರ. ಬರಬರುತ್ತ ಕ ನ ಕ ನಾ ಯ ಕ ನಿ ಗೆ ಊರಿನ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ವಿಶೇಷವಾದ ಮರ್ಯಾದೆ ದೊರ ಕಿತು. ತಂದೆಗಿದ್ದ ಪಾಳೆಯಪಟ್ಟನ್ನು ಮತ್ತೆ ಗಿಟ್ಟಿಸು ವುದಂತೂ ಸಾಧ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಆಗ ಬಂಕಾಪುರ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ವು ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಅಧೀನವಾಗಿದ್ದಿತು. ಬನವಾಸಿಗೆ ಸೇರಿದ ಕಾಗಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕದನ ಜರುಗುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಿತು. 'ಪನ್ನೆರಡರ ಪಟ್ಟಣ'ವಾದ ಕಾ ಗಿ ನೆ ಲೆ ಯ ನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕದಂಬರು, ಚಾಳುಕ್ಯರು, ದೇವಗಿರಿಯ ಯಾದವರು, ಕಳಚೂರಿಯರು ಹವಣಿಸಿ ಕದನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದ ನೆನಪು

ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿದ್ದಿತು. ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸ ಮೊದಲ ನೆಯ ಹರಿಹರನ ತಮ್ಮ ಮಾರಪನು ಈ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬನವಾಸಿಗೋವೆಯ ಕದಂಬರಿಂದ ಕಸಿದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದನು.

ಕನಕನಾಯಕನಾದ ತಿಮ್ಮನು ಈ ಬಂಕಾಪುರದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ವಿಜಯನಗರದ ಸೇನೆಗೆ ಸೇರಿ, ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಸಾಹಸ-ಶೌರ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಅರಸನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಸೇನೆಗೆಲ್ಲ ಅಧಿಪತಿಯಾದನು. ಬಂಕಾಪುರದಲ್ಲಿ ಕಾಗಿನೆಲೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತೆಂದು ಹೇಳಿದವಲ್ಲ, ಕನಕನಾಯಕನು ತನ್ನ ಪ್ರಾಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅವನು ವೀರನೇ, ಹಲವಾರು ಸಮರಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದವನೇ. ಆದರೆ ಅದೃಷ್ಟ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಇರುತ್ತದೆಯೇ ? ಒಂದು ಬಾರಿ ಬಲವಾದ ಯುದ್ಧ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕನಕನಾಯಕನೇ ದಳಪತಿಯಾಗಿ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಏದುರಾಳಿಯ ಕೈ ಮೇಲಾಗಿ, ಕನಕನಾಯಕನಿಗೆ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದು ಕುದುರೆಯಿಂದ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟ. ಅವನ ಕಡೆಯವರೆಲ್ಲ ದಿಕ್ಕಾಪಾಲಾಗಿ ಓಡಿದರು. ಕನಕನಾಯಕನನ್ನು ಕೇಳುವವರೇ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಂಜೆಯಾಯಿತು ; ಯುದ್ಧ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಸತ್ತವರಷ್ಟೇ ಉಳಿದರು. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಹೊರಟು

ಹೋದರು. ಕನಕನಾಯಕನಿಗೆ ಗಾಯಗಳು ವಿಪರೀತ ವಾಗಿದ್ದುವು; ಎದ್ದು ಓಡಾಡುವುದಿರಲಿ, ಮಲಗಿದಲ್ಲೇ ಹೊರಳಾಡುವುದೂ ಕಷ್ಟವೆನಿಸಿದ್ದಿತು. ನೋವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಅರಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು, ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಬುದುಕಿನಲ್ಲೇ ತುಂಬ ಬೇಸರವಾಯಿತು; 'ತಡೆಯಲಾರೆ, ತಾಳಲಾರೆ, ಬಾಳಲಾರೆ, ಎನಿಸಿತು. ತುಂಬ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದಿದ್ದುದರಿಂದ ತಾನು ಬದುಕುವುದೂ ಕಷ್ಟವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾಯಿತು. ನೋವನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ತಪ್ಪಿ ಮಲಗಿದನು.

ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೊಂದು ಕನಸಾಯಿತು. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ದೇವರು ಬಂದು, "ನನ್ನ ದಾಸನಾಗುವೆಯೋ, ಕನಕ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದಂತೆ, "ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಉಂಟೆ? ಅರಸಾಗಬಲ್ಲವನು ನಾನು, ಆಳಾಗುವುದೇತಕ್ಕೆ?" ಎಂದು ಇವನು ಉತ್ತರವಿತ್ತಂತೆ, "ನೋಡು, ದಾಸನಾಗುವಿಯಾದರೆ ಬದುಕುವೆ" ಎಂದು ದೇವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ನಾಯಕನಿಗೆ ಒಡನೆಯೇ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿದ್ದಾಗ ಮಾಯವಾಗಿದ್ದ ವೇದನೆ ಎಚ್ಚರವಾಗುತ್ತಲೇ ಮತ್ತೆ ತಲೆದೋರಿತು. ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ "ದಾಸನಾಗುತ್ತೇನೆ, ಈ ನೋವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸು!" ಎಂದು ಅಂಗಲಾಚಿಬೇಡಿಕೊಂಡನು.

ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಕಲ್ಪ ಮೂಡಿದೊಡನೆಯೇ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ದೇವರು ಒಲಿದಂತಾಯಿತು. ಇದ್ದ

ಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮೈಮೇಲಿದ್ದ ಹುಣ್ಣುಗಳೆಲ್ಲ ಮಾಯವಾದುವು. ತಡೆಯಲಾರದ ನೋವು ಹೆಸರಿಲ್ಲದೆ ಓಡಿಹೋಯಿತು. ಎದ್ದು ಓಡಿಯಾಡುವ ಜೈ ತ ನ್ಯ ಬಂದಿತು. ಬೆಳಕು ಮೂಡಿದಾಗ ಕನಕನಾಯಕನು ಹೊಸಮನುಷ್ಯನಾಗಿದ್ದನು.

ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ದೇವರ ಗೋಜಿಗೆ ಅವನು ಹೋದವನಲ್ಲ; ಧರ್ಮವೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಅಭಿಮಾನವೇನಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಹಸ, ವೀರ್ಯ, ಪರಾಕ್ರಮ ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಅವನ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಎಲ್ಲವೂ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ಬಾಹು ಬಲವಿದ್ದರೆ, ಧೈರ್ಯಕೌಶಲವಿದ್ದರೆ ಏನನ್ನಾದರೂ ಜಯಿಸಬಹುದು, ಯಾವ ಬಯಕೆಯನ್ನಾದರೂ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎನ್ನುವುದು ಅವನ ವಿಶ್ವಾಸವಾಗಿದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಈಗ ಮನುಷ್ಯನ ಮಿತಿಯನ್ನು ಮೀರಿದವೆನ್ನುವೊಂದಿದೆ, ದೇವರ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಬರದಿದ್ದರೆ ಏನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಅರಿವು ಅವನ ಬದುಕನ್ನೇ ಮೀರಿಯಿತು. ತಾನು ಅವರೆಗೆ ಬದುಕಿದ ಬಾಳು ನಿರರ್ಥಕವೆನಿಸಿ, ಉಳಿದ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ದೇವರ ದಾಸನಾಗಿ ಕಳೆಯುವುದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಹಾಗೆ ವಾಗ್ದಾನವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದನಷ್ಟೆ !

ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಾಯ. ಹುಡುಗನಿದ್ದಾಗಲೇ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದಿತೆಂದೂ, ತಾರುಣ್ಯದ ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ಹೆಂಡತಿಯು ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದಳೆಂದೂ ಪ್ರತೀತಿ.

ಅಂತೂ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬೇಸರ ಬಂದು, ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮೂಡಿದಾಗ ಅವನನ್ನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲೇ ತಡೆಹಿಡಿಯುವವರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಬಾಳು ವೆಯಲ್ಲಿ ಪರಮಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯೆನಿಸುವ ವಿವರಗಳೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಕನಕನಾಯಕ ಯುದ್ಧಭೂಮಿಯಿಂದ ಹೊರಟವನು ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನರಸಿಯೇ ಹೊರಟ.

ಪರಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ

ಕನಕನಾಯಕನಿಗೂ ವಿಜಯನಗರ ಸಂಸ್ಥಾನಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದಿ ತಪ್ಪೆ. ಅದರ ಅರಸನಿಗೆ ಸೇರಿದ ಬಂಕಾ ಪುರ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲೇ ಕನಕ ಸೈನ್ಯಾಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದು. ಆಗ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜಗುರುಗಳು ತಿರುಮಲೆ ತಾತಾಚಾರ್ಯರೆಂಬುವರು. ಇವರು ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಆಚಾರ್ಯ ಪುರುಷರು. ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ತೆಲುಗು, ತಮಿಳು, ಕನ್ನಡ ದೇಶಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇವರು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರನ ಅಥವಾ ನರಸಿಂಹನ ಗುಡಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತ, ಜನರನ್ನು ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತ ಇದ್ದವರು. ಅಂಥ ಆಚಾರ್ಯ ಪುರುಷರ ಮನೆತನದ ಹೆಸರು ತಿರುಮಲೆ ತಾತಾಚಾರ್ಯರೆಂದು; ಯಾವೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಹೆಸರೂ ಅಲ್ಲ. ತಿರುಮಲೆ ತಾತಾಚಾರ್ಯರೆಂದೇ ಆ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನೆಲ್ಲ

ಜನ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರ ಜಾತಿ ಮತಗಳ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು; ಇವರು ಕೀಳು ಜನ, ಇವರು ಮೇಲುಜನ, ಇವರ ಜಾತಿ ಕೆಳದರ್ಜೆಯದು, ಇವರು ಅಂತ್ಯಜರು ಹೀಗೆ ಅವರು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಲವಾರು ಗುಡ್ಡಗಾಡಿನ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಜನರೂ ಇವರ ಬೋಧೆಯನ್ನು ಪಡೆದರು; ಶ್ರೀ ವೈಷ್ಣವ ಮತದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಈಗ ಕೊಂಡದಾಸರಿ, ಮೂಲದಾಸರಿ ಎನ್ನುವ ಗುಂಪಿನ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರು ಮೊದಲು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇನು ಮರ್ಯಾದೆಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ತಿರುಮಲೆ ತಾತಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವರ ಉದ್ಧಾರವೂ ಆಯಿತು. ಹೀಗೆ ತಿರುಮಲೆ ತಾತಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದವರಲ್ಲಿ ಕುರುಬ ಮನೆತನದವರೂ ಹಲವರಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಕನಕನಾಯಕನ ತಂದೆಯೂ ಒಬ್ಬ ತಿರುಮಲೆ ತಾತಾಚಾರ್ಯನ ಶಿಷ್ಯನೇ; ಕನಕನಾಯಕನ ಮನೆತನ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು.

ಕನಕನಾಯಕನು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬೇಸರಗೊಂಡು ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನರಿಸಿ ಹೊರಟಾಗ, ತನ್ನ ಕುಲಗುರುಗಳಾದ ತಿರುಮಲೆ ತಾತಾಚಾರ್ಯರನ್ನೇ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಈ ತಾತಾಚಾರ್ಯರು ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದವರು; ಆ ಅರಸರಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿಖ್ಯಾತನಾದ

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ದೇವರಾಯ ಮಹಾರಾಯನ ಆಸ್ಥಾನ ಪಂಡಿತ ರಾಗಿದ್ದವರು. ಮುಂದೆ ರಾಜನಾದ ಅಳಿಯ ರಾಮ ರಾಯನಿಗಂತೂ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಗುರುಗಳು. ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಪರಮ ಭಾಗವತರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದವರು.

ಕನಕನಾಯನು ನೇರವಾಗಿ ಇವರ ಬಳಿ ಬಂದನು. ತಾತಾಚಾರ್ಯರು ನಾ ಯ ಕ ನಿ ಗೆ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ದೀಕ್ಷೆ ಯನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು, ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಯಹೇಳಿದರು, ಪ್ರಪತ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದವರಿಗೆ 'ದಾಸರಿ' (ಅಥವಾ ದಾಸರು) ಎಂದು ಹೆಸರು ಬರುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಭಗವಂತನ ದಾಸರು ಅವರು. ತಮ್ಮ ಇಡೀ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ದೇವರಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಯೇಕಳೆಯುವ ಜನ. ದೇವರನ್ನೆಲ್ಲ ದೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರನ್ನೂ ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಯಾಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅವರು; ಅವರು ಶರಣರು, ಪ್ರಪನ್ನರು, ಭಕ್ತರು, ದಾಸರು. ಈ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದನಂತರ ಕನಕನಾಯಕನು 'ಕನಕದಾಸ'ರಾದರು.

ಹೀಗೆ ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ಪರಮಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ದೊರೆಯಿತು. ಅವರು ಮುಂದೆ 'ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ' ಎನ್ನುವ ಕಾವ್ಯವೊಂದನ್ನು ಬರೆದರು; ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪರಮಾಚಾರ್ಯರಾದ ರಾಮಾನುಜರನ್ನೂ,

ತಮಗೆ ದೀಕ್ಷೆಕೊಟ್ಟ ತಾತಾಚಾರ್ಯರನ್ನೂ ಆರಂಭ
ದಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀಮದ್ಗುರುರಾಯ ದುರಿತ ವಿಜೇಯ ದು—
ಷ್ಣಾಮ ವಿಚ್ಛೇದನಾಹ್ಲಾದ|
ತಾನುಸಗುಣನಾಶ ಸಾತ್ತ್ವಿಕೋಲ್ಲಾಸ ಶ್ರೀ—
ರಾಮಾನುಜ ಮುನಿ ಶರಣು||

ಇದು ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತ ಪದ್ಯ;
ಕಾವ್ಯದ ಮೊದಲನೆಯದೇ. ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ
ಅವರು ತರ್ಕದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಗಟ್ಟಿಗರೆಂದೂ, ಅವರಿಗೆ
ಸರಿದೂಗುವಂಥರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಕೊಂಡಾಡಿ
ದ್ದಾರೆ. ಮೂರನೆಯ ಪದ್ಯ ತಾತಾಚಾರ್ಯರನ್ನು
ಕುರಿತದ್ದು -

ಈ ರೀತಿ ಪೆಂಪುವಡೆದ ಸದ್ಗುರುಕರ—
ನಾರಿಜೋಡ್ಭವ ಶಿಷ್ಯ ಜನರ|
ಪೇರಿಸಿ ನಾಲ್ವಗೆ ಫಲವೀನ ತಾತಾ—
ಚಾರಿಯರಡಿಗೇರಗುನೆನು||

ಕೋಣನ ಮಂತ್ರ

ಕನಕದಾಸರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಹೀಗೆ ಆರಂಭ
ವಾಯಿತಾದರೂ, ಅದು ಪಕ್ಕವಾದದ್ದು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ
ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಮಹಾರಾಯ
ನಿಗೆ ಗುರುಗಳು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು. ವಿ ಜ ಯ ನ ಗ ರ ದ

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾದುದು ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರಿಂದ; ಆದರೆ ಅದು ಉಚ್ಛ್ರಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದುದು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ. ಅವರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ಭಾರತದೇಶದ, ಅಷ್ಟೇಕೆ ಪ್ರಪಂಚದ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ. ಅವನು ಹೀಗಾಗಲು ಕಾರಣ ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ. ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರನ್ನು ಕೇಳಿಯೇ, ಅವರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದೇ ರಾಜನು ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದು. ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರನ್ನು ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಿ ರಾಜನು ಅವರಿಗೆ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದ್ದನು, ಇಡೀ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಿರಿಮೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು; ವ್ಯಾಸರಾಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಎಂದೇ ಅವರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ.

ಇಂಥವರೊಂದಿಗೆ ಕನಕದಾಸರ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆದು ಬಂದುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನಲ್ಲ. ತಾತಾಚಾರ್ಯರು, ಮೊದಲ ಗುರುಗಳು, ರಾಮಾನುಜ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರಾದರೆ, ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ಮಾಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರು. ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಮೆರವಿದ್ದಿತು; ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ, ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಪಂಡಿತರೋ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ, ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಆಸಕ್ತರು. ಅವರ ಬಳಿ ಆಗಲೇ ಪುರಂದರದಾಸರು ಮೊದಲಾದವರು ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದರು,

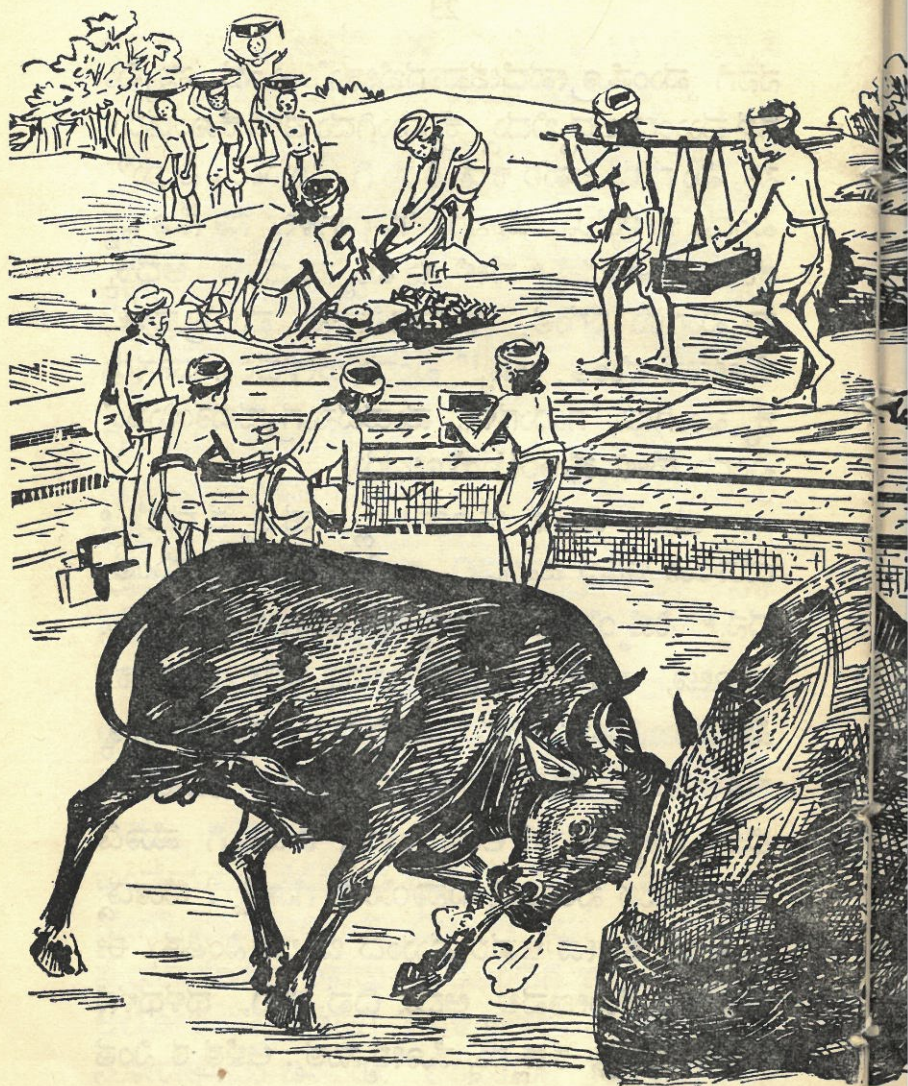
ಕನಕದಾಸರು ಅವರ ಬಳಿ ಬರುವ ವೇಳೆಗೆ ವ್ಯಾಸ ತೀರ್ಥರು ಮುದುಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

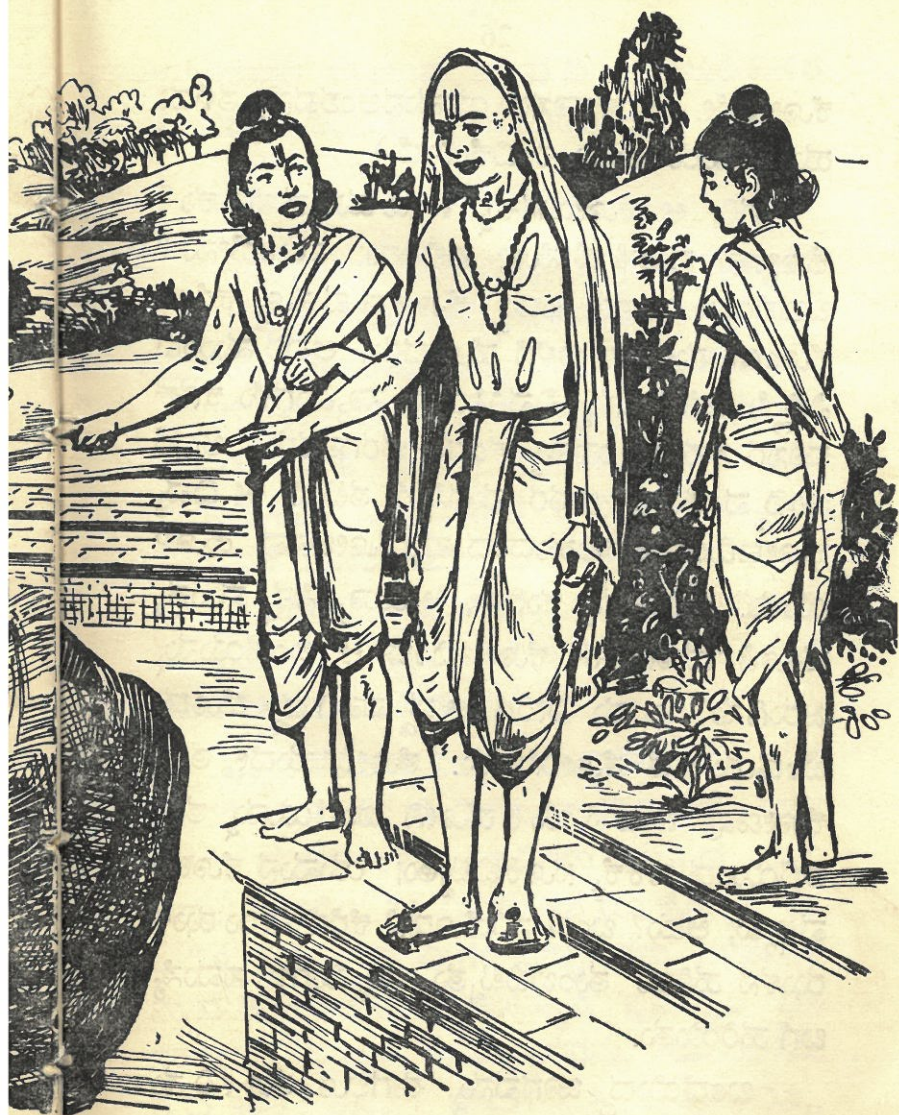
ಕನಕದಾಸರು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರನ್ನು ಕಂಡ ಸಂದರ್ಭ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದದು. ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯನು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಉಂಬಳಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು; ಈ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಈಗ 'ವ್ಯಾಸಸಮುದ್ರ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. 'ಸಮುದ್ರ' ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತು? ಅಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರದ ಹಾಗಿರುವ ದೊಡ್ಡ ದೊಂದು ಕೆರೆಯಿದೆ; ಊರಿಗೂ ನೆರೆಯೂರುಗಳಿಗೂ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಇದೇ ಆಧಾರ. ಇದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದವರು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರೇ. ಅವರು ಕೆರೆಯನ್ನು ತೋಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಕನಕದಾಸರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದದ್ದು.

ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ಯೋಜನೆಗೆ ಬಲವಾದ ಒಂದು ಅಡ್ಡಿಯಿದ್ದಿತು. ಕೆರೆಗೆ ನೀರು ಹರಿದು ಬರಲು ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಯೊಂದು ಅಡ್ಡವಾಗಿದ್ದಿತು; ಎಷ್ಟು ಜನ ಸೇರಿ ಅದನ್ನು ಸರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬಂಡೆಯನ್ನು ತೆಗೆಯದೆ ಕೆರೆಗೆ ನೀರು ತುಂಬುವುದು ಹೇಗೆ? ವ್ಯಾಸರಾಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಇದು ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಯಿತು. ಅವರು ಜನರೊಂದಿಗೆ ಇದರ ವಿಚಾರ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಕನಕದಾಸರು ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ನೋಡಲೆಂದು ಬಂದರು. ಬಂದವರೇ, "ಗುರುಗಳೇ,

ನನಗೆ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶವಾಗಬೇಕು” ಎಂದು ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮುಂದೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದು, ಕೈಮುಗಿದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಅವರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ “ಯಾರು ನೀನು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ದಾಸರು “ಗುರುಗಳೇ, ನಾನೊಬ್ಬ ಕುರುಬ” ಎಂದಷ್ಟೇ ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ನಗುತ್ತ “ಕುರುಬನಿಗೇನು ಮಂತ್ರವೋ? ಕೋಣನ ಮಂತ್ರ ಅಷ್ಟೆ!” ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ದಾಸರು ಕೈ ಮುಗಿದು “ಗುರುಗಳೇ, ಮಹದನುಗ್ರಹವಾಯಿತು” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟುಹೋದರು.

ದೂರ ಏನೂ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಹತ್ತಿರದಲ್ಲೇ ಯಾರೂ ಇರದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೋಣನ ಮಂತ್ರವನ್ನೇ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಪುರಶ್ಚರಣೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ‘ಕೋಣ, ಕೋಣ’ ಎಂದೇ ಅವರ ಇಡೀ ಬದುಕು ಮಿಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು; ಅವರ ಬುದ್ಧಿಗೂ, ಹೃದಯಕ್ಕೂ ಕೋಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ನಿಜವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಧ್ಯಾನವೆಂದರೆ ಅಷ್ಟು ಅಚ್ಚು ಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ ಏನಾಯಿತು ಗೊತ್ತೆ? ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಕೋಣ ಅವರ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಈ ಲೋಕದ ಕೋಣವಲ್ಲ ಅದು; ದಿವ್ಯವಾಗಿ, ಧಳಧಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತ, ಕಣ್ಣನ್ನು ಕೋರೈಸುತ್ತ, ಆಳೆತ್ತರ ನಿಂತ ಆ ಕೋಣ ಯಮಧರ್ಮರಾಯನ ವಾಹನವಾಗಿದ್ದ

ಕೋಣವೇ. (ಕನಕದಾಸರು ಯಮನಅಂಶವನ್ನು ತಳೆದು ಹುಟ್ಟಿದವರು ಎಂದು ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ.)

ಸರಿ, ಆ ಕೋಣವನ್ನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಕೋಣನ ಮಂತ್ರವೇನೋ ಫಲಿಸಿತು; ಮುಂದೇನು? ಒಡನೆಯೇ ದಾಸರು ಎದ್ದು ಕೋಣವನ್ನೂ ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಗುರುಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು; ಅವರ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನಡೆದುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕನಕದಾಸರ ತಪಃಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಬೆರಗಾದರು. ಆದರೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಈ ದಿವ್ಯ ಕೋಣದಿಂದ ಆಗಬಹುದಾದ ಪ್ರಯೋಜನವು ಹೊಳೆಯಿತು. ಕನಕನನ್ನು ಕುರಿತು, “ಅಯ್ಯಾ, ನಿನ್ನ ಮಂತ್ರ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಈ ಕೋಣದಿಂದ ಆ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಜರುಗಿಸು” ಎಂದು ನೀರಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಬಂಡೆಯ ಕಡೆ ತೋರಿಸಿದರು. ತೋರಿಸಿದುದೇ ತಡ, ಕೋಣವು ಒಡನೆಯೇ ಹೋಗಿ ಬಂಡೆಯನ್ನು ತನ್ನ ತಲೆಯಿಂದ ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ನೂಕಿಬಿಟ್ಟಿತು; ಯಮನ ಕೋಣವಲ್ಲವೆ, ಅದು? ಬಂಡೆ ಸರಿದೊಡನೆ ಕೆರೆಗೆ ನೀರು ಝಳ ಝಳನೆ ಹರಿದು ತುಂಬಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆ ಹರಿಯಿತು.

ಬಂಡೆಯಿದ್ದ ಜಾಗವನ್ನು ಈಗಲೂ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅದಕ್ಕೆ ‘ಕೋಣನ ತೂಬು’ ಎಂದೇ ಹೆಸರಿದೆ.

ಕನಕದಾಸರ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಊರಿನ ಕೆರೆ ತುಂಬಿತು; ಜನರಿಗೆ ಉಪಕಾರವಾಯಿತು.

‘ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಕಡೆ ಯಾವುದು?’

ಕನಕದಾಸರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸರಾಯಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ತುಂಬ ಗೌರವ ಬುದ್ದಿ ಬೆಳೆಯಿತು ಎಂದರೆ ಅಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ದಾಸರನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಳಿಯೇ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅವರಿಗೆ ವೇದಾಂತದ ಮರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬೋಧಿಸಿದರು; ಅವರಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಕೊಟ್ಟು ಹರಿದಾಸರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವಂತೆ ಹೇಳಿದರು; ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಬಳಿ ದಾಸರು ಇದ್ದು ನೂರಾರು ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು, ಹಲವಾರು ಕಾವ್ಯಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಗೆ ಕನಕದಾಸರೆಂದರೆ ತುಂಬ ಅಭಿಮಾನ, ವಿಶ್ವಾಸ.

ವ್ಯಾಸರಾಯಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಠಾಧಿಪತಿಗಳು. ಮಠವೆಂದರೆ ನೂರಾರು ಪಂಡಿತರು, ಆಚಾರ್ಯರು, ಭಾಗವತರು, ಪ್ರವಚನಕಾರರು, ಕವಿಗಳು ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲವದು. ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಆಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು; ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಸೆ; ಏಕೆಂದರೆ ಸಭಾಸನ್ಮಾನ, ಪುರಸ್ಕಾರ, ಧನಸಹಾಯ ಎಲ್ಲವೂ ಈ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ ತಾನೆ? ಅವರೆಲ್ಲ ವೇದಗಳನ್ನೂ, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ,

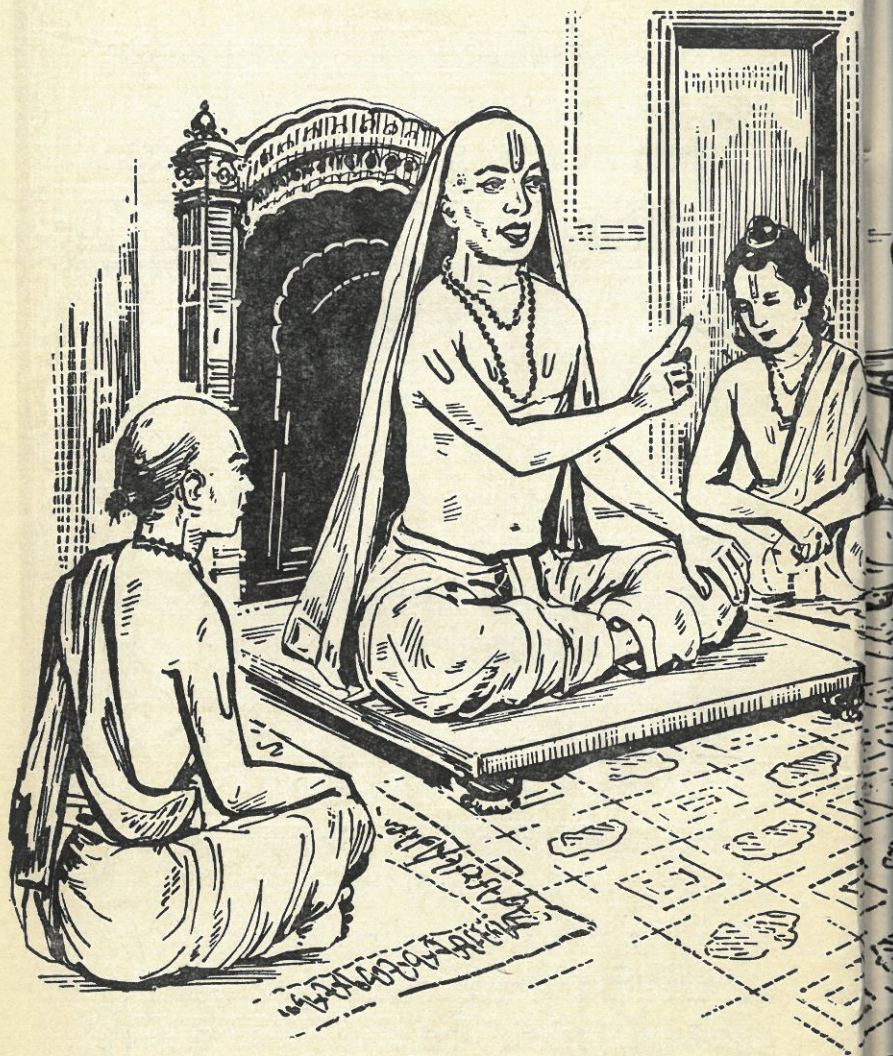
ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನೂ ಓದಿ, ಪ್ರಾಥಮಿಕವಾದ ಗಣಿತ, ವಾಕ್ಯಾರ್ಥ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಸಮರ್ಥರಾದ, ವಯಸ್ಸಾದ ಪಂಡಿತರು. ಇನ್ನೂ ನಡು ಪ್ರಾಯದ ಕನಕದಾಸರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಅಲ್ಲ, ಮಾಧ್ವರಂತೂ ಮೊದಲೇ ಅಲ್ಲ; ಕುರುಬರು; ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಾರದು, ಶಾಸ್ತ್ರ ತಿಳಿಯದು. ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂದ ಇಂಥವರನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ, ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಎಂದರೆ ಈ ಪಂಡಿತರಿಗೆಲ್ಲ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಒದಗದೆ ಇರುತ್ತದೆಯೇ ?

ವ್ಯಾಸರಾಯಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕನಕದಾಸರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಗೌರವ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂದರೆ, ಪೂಜೆ ನಡೆದು ನೆರೆದವರಿಗೆ ತೀರ್ಥ ಕೊಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 'ಕನಕ ಎಲ್ಲಿ, ಕರೆಯಿರಿ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು! ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮೊದಲು ತೀರ್ಥ ಕೊಡುವುದು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಮಹಾಪಂಡಿತರಿಗೆ, ಮಠದ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ; ಅನಂತರ ಇತರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ, ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ತಾರತಮ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಮೊದಲ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕುರುಬರಾದ ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ನೆರೆದ ಮಹಾ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಅಪಮಾನ, ಅಸಮಾಧಾನವಲ್ಲವೇ ? ಸ್ವಾಮಿಗಳಂತೂ ಇದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವನು ಮಹಾಜ್ಞಾನಿ

ಎನ್ನುವುದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದಿತು, ಅದಕ್ಕೇ ಮೊದಲ ತೀರ್ಥ ಅವನಿಗೆ.

ಆದರೆ ಮಠದ ಪಂಡಿತರು ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಾರೆಯೆ! ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಬಯ್ಯತೊಡಗಿದರು ; “ಸಾರ್ಥಕ ವಾಯಿತು ಇವರ ಸಂನ್ಯಾಸಿತನ! ಯೋಗ್ಯತೆ ತಿಳಿಯದು, ಔಚಿತ್ಯ ತಿಳಿಯದು, ಎಂಥ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ! ಆ ಕುರುಬ ನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮಠ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ!” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಆಡಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಇದು ವ್ಯಾಸ ರಾಯಸ್ವಾಮಿಗಳ ಕಿವಿಗೂ ಬಿದ್ದಿತು; ‘ಇರಲಿ, ಕನಕನ ಹಿರಿಮೆ ಇವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು ! ತೋರಿಸಿ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ,’ ಎಂದುಕೊಂಡರು.

ಮಾರನೆಯ ದಿನ ದೇವರ ಪೂಜೆಯಾಯಿತು; ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಪಂಡಿತರಿಗೆಲ್ಲ ತೀರ್ಥಕೊಟ್ಟರು; ಪ್ರಸಾದದ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಕೊಟ್ಟರು ; ಕನಕದಾಸರಿಗೂ ಒಂದು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಆಗ ಎಲ್ಲ ಪಂಡಿತರನ್ನೂ, ಕನಕದಾಸರನ್ನೂ ಕರೆದು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಕಡೆ ಹೋಗಿ ಈ ಬಾಳೆಯಹಣ್ಣನ್ನು ತಿಂದು ಬನ್ನಿ,” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಪಂಡಿತರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೂ ಒಂದೊಂದು ಕಡೆ ಹೋದರು; ಕಂಬದ ಹಿಂದೆ ಮರೆಯಲ್ಲಿ, ಮನೆಯ ಹಿಂದೆ ಓಣಿಯಲ್ಲಿ, ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಗಿಲು ಭದ್ರಪಡಿಸಿ, ಊರ ಹೊರಗೆ, ಮಠವನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತು—ಹೀಗೆ ಯಾರೂ ಇರದ ಜಾಗ

ವನ್ನು ಅರಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಹೋಗಿ ಬಾಳೆಯಹಣ್ಣನ್ನು ತಿಂದು ಹಿಂದೆ ಬಂದರು. ಕನಕದಾಸರು ಒಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿನ್ನದೆ ಹಾಗೆಯೇ ತಂದಿದ್ದರು.

ಸ್ವಾಮಿಗಳು, “ಏನು ಕನಕ, ತಿನ್ನದೆ ಬಂದಿದ್ದೀ? ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವೇ ಸಿಗಲಿಲ್ಲವೋ?” ಎಂದು ನಗುತ್ತ ಕೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಕನಕದಾಸರು, “ಇಲ್ಲ, ಗುರುಗಳೇ, ಏಕಾಂತ ನನಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಕಡೆ ಯಾವುದು? ದೇವರು ಇಲ್ಲದೆ ಯಾವುದು?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಪಂಡಿತರ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ, “ನೋಡಿ ದಿರಾ, ನಮ್ಮ ಕನಕನ ದೃಷ್ಟಿ? ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ದೇವರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಅರಿವಿನಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ ಕನಕ. ಹಾಗೆಂದೇ ಅವನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮ! ನಾವು ಜಗತ್ತನ್ನು, ಜನರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ, ಅವನು ದೇವರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ!” ಎಂದು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದರು.

ಪಂಡಿತರು ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಂತರು. ಮುಂದೆ ಅವರು ಯಾರೂ ಕನಕದಾಸರ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಮಾತನ್ನು ಆಡಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಬಗ್ಗೆ ಕರುಬಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾಮಿಗಳ ವಿಶ್ವಾಸ ಅನುಚಿತವೆಂದು ಬಗೆಯಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕತೆಯನ್ನು ಪುರಂದರದಾಸರು ತಮ್ಮ ಒಂದು ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ; ಈ ಪ್ರಸಂಗ ನಡೆದಾಗ ಅವರು ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದರು.

ಕನಕದಾಸರು ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಪ್ರಾಯ ದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ವ್ಯಾಸರಾಯಸ್ವಾಮಿಗಳು ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡರು; ತುಂಗಾನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಇವರ ಬೃಂದಾವನವಿದೆ. ಅವರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಸೋದೆಯ ವಾದಿ ರಾಜಸ್ವಾಮಿಗಳು ಒಬ್ಬರು. ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ಅನಂತರ ಕನಕದಾಸರು ಇವರನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರು. ಇವರ ಪ್ರಭಾವ ದಾಸರ ಮೇಲೆ ತುಂಬ ಬಿದ್ದಿತು; ದಾಸರು ತಮ್ಮನ್ನು ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ 'ತ್ರಿವಿಕ್ರಮದಾಸಸ್ಯ ದಾಸ' (ಎಂದರೆ ವಾದಿರಾಜ ದಾಸ) ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕನಕನಕಿಂಡಿ

ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಎಂಟು ಮಠಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಒಂದೊಂದು ಮಠಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಬಾಲ ಸಂನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಎಂಟು ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಸೋದೆ ಮಠ ಒಂದು. ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ತಮ್ಮ ವಿಷ್ಣು ತೀರ್ಥರೇ ಈ ಮಠದ ಮೂಲಪುರುಷರು. ಆದರೆ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರ ಅನಂತರ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರಷ್ಟು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಎಂಟು ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮಠದಲ್ಲಿಯೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಈಗಿರುವ ಪರ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದವರು ಅವರೇ. ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಅವರು ಉತ್ತಮ ಕವಿಗಳು;

ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರೌಢಿಮೆ ಮುಗಿಲು ಮುಟ್ಟುತ್ತಾ; ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ಬಳಿ ಓದನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಉಡುಪಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನಂತರ ಸೋದೆಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ದೇವರ ಗುಡಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ವಿಷ್ಣುವಿನ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮರೂಪ ಅವರಿಗೆ ತುಂಬ ಮೆಚ್ಚಿನದು; 'ತ್ರಿವಿಕ್ರಮದಾಸ' ಎಂದು ಅವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು.

ದೇಶವನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಾಡಿ, ಹೋದೆಡೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕೀರ್ತಿಗಳಿಸಿ, ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದನಂತರ, ಕನಕದಾಸರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರು ತೀರಿಕೊಂಡನಂತರವಂತೂ ಕನಕ ದಾಸರು ಉಡುಪಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಾಲ ಕಳೆದರು. ತಾವು ತಾತಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿ ರಾಮಾನುಜಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದಿದ್ದರೂ ಮಾಧ್ವ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ವಾದಿರಾಜರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಆಗಿರಲು ಸಂಕೋಚಪಡಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಅವರ ಮನೋವೈಶಾಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರಂತೆಯೇ ವಾದಿರಾಜಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ಕನಕದಾಸರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಗೌರವವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಕನಕದಾಸರನ್ನು ವಾದಿರಾಜಸ್ವಾಮಿಗಳು ಉಡುಪಿಗೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ಬಾರಿ ಒಂದು ಸೋಜಿಗ ನಡೆಯಿತು. ದಾಸರು ಉಡುಪಿಗೆ ಬಂದ

ಹೊಸದು; ಅವರ ಹಿರಿಮೆ ಅಲ್ಲಿಯವರಿಗೆ ಅಷ್ಟಾಗಿ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ವಾದಿರಾಜಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ಸೋದೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದ್ದರು. ದಾಸರು ಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆಂದು ಗುಡಿಗೆ ಹೋದರು. ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ವೈಭವದಿಂದ ಪೂಜೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಿತು; ಹಿರಿಯರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಶ್ರೀಮಂತರು ಎಲ್ಲರೂ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಕುರುಬನಾದ ಕನಕನನ್ನು ಒಳಗೆ ಬಿಡುತ್ತಾರೆಯೇ? ಹೋಗು ಹೋಗಿ ಎಂದು ಅಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟರು.

ಕನಕದಾಸರು ಮಹಾದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಗುಡಿಯ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತರು. ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಿತು; ಕನಕದಾಸರು ಅದರ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತು “ಕೃಷ್ಣಾ, ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಹೀಗೆ ಅಟ್ಟಿಬಿಡುತ್ತೀಯಾ? ನನಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಾರದೆ?” ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಒಂದು ದೇವರ ನಾಮವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದರ ಮೊದಲ ಪದ್ಯ ಹೀಗಿದೆ—

ಪೂರ್ವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಾ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದಿಂ
ದುರ್ವಿಘ್ನಗಳು ಜನಿಸಿದನೊ ಕೃಷ್ಣ,
ಕಾರುಣ್ಯನಿಧಿ ಎನ್ನ ಕಾಯಬೇಕಯ್ಯ ಹರಿ
ನಾರಿಜನಾಭನೆ ಮುದ್ದು ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣ

ಆಗ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮುಖಮಾಡಿ

ನಿಂತಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ತಿರುಗಿ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಮುಖ ಮಾಡಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟ! ಹಿಂಬದಿಯ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ, ಬಿರುಕುಬಿಟ್ಟು ಕನಕದಾಸರು ನೇರವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೋಡುವಂತಾಯಿತು. ಕನಕದಾಸರ ಎದುರೇ ಕೃಷ್ಣ ನಿಂತಿದ್ದ. ಗುಡಿಯ ಒಳಗಿದ್ದವರಿಗೆಲ್ಲ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು; 'ಏನಿದು ಅದ್ಭುತ!' ಎಂದು ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅರ್ಚಕರು ದಿಗಿಲು ಬಿದ್ದು ಓಡಿ ಬಂದು ಕನಕದಾಸರ ಕಾಲಿಗೆ ರಗಿದರು; ತಪ್ಪನ್ನು ಮನ್ನಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು.

ಕೃಷ್ಣನೇನೋ ಮಹಾದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿಂತವನು ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದ. ಈಗಲೂ ಮಹಾದ್ವಾರವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿರುತ್ತಾರೆ; ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕಾದರೆ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಿಟಕಿಯಿಂದಲೇ ಕಾಣಬೇಕು. ಕನಕನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಬಿರುಕನ್ನೇ ಈಗ ಕಿಟಕಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ನವಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿ ಗಾಯತ್ರೀಯಂತ್ರದಿಂದ ಬಿಗಿದಿದ್ದಾರೆ. ವಾದಿರಾಜಸ್ವಾಮಿಗಳು ಉಡುಪಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು, ನಡೆದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಈ ನವಗ್ರಹ ಕಿಟಕಿಯನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿ, ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಈ ಕಿಟಕಿಯಿಂದಲೇ ದೇವರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಇದು 'ಕನಕನ ಕಿಂಡಿ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ನೋಡಿ

ದಂತೆ ಉಳಿದವರೂ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ
ವಾದಿರಾಜರದ್ದೇ. ಈ ಗುಡಿಯ ಹಿಂಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕ
ದಾಸರು ನಿಂತು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಾದಿ
ರಾಜರು ಒಂದು ಮಂಟಪವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ಇಂದಿಗೂ
ಅದು 'ಕನಕನ ಗೋಪುರ' ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.
ಈಚೆಗೆ ಅದರ ಬಳಿ ಕನಕದಾಸರ ಪ್ರತಿಮೆಯೊಂದನ್ನೂ
ಮಾಡಿಸಿ ಇರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅಂತೂ ಕನಕದಾಸರಿಂದಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನ ಎಲ್ಲ
ರಿಗೂ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ನಡೆಯುವ ಸೌಕರ್ಯವಾ
ಯಿತು. ಈ 'ಕಿಂಡಿ' ಯಾವಾಗಲೂ ತೆರೆದೇ ಇರುತ್ತದೆ;
ರಾತ್ರಿ, ಹಗಲು ಯಾವಾಗ ಬೇಕಾದರೂ ಕೃಷ್ಣನ
ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಾಮಾನ್ಯ
ವಾಗಿ ಬೇರೆ ಯಾವ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ; ಗೊತ್ತಾದ
ವೇಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ದೇವರನ್ನು ನೋಡಲು ಭಕ್ತಾದಿಗ
ಳನ್ನು ಒಳಗೆ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಅಡ್ಡಿ
ಯೇನೂ ಇಲ್ಲ. ವಾದಿರಾಜರು ಕನಕದಾಸರ ವಿಚಾರ
ವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಗೌರವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನು
ವುದು ಈ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ದಾಸರ ದಾಸ

ಕನಕದಾಸರು ಬೇಲೂರಿಗೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲವು
ದಿನಗಳವರೆಗೆ ತಂಗಿದ್ದರು. ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ವಾದಿರಾಜ

ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಬಳಿ ಶಿಷ್ಯತ್ವ ವಹಿಸಿದಂತೆಯೇ, ಬೇಲೂರಿ
ನಲ್ಲಿ ವೈಕುಂಠದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ವೈಕುಂಠದಾಸರು
ಬೇಲೂರಿನವರು, ಚೆನ್ನಕೇಶವದೇವರ ಭಕ್ತರು;
ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು; ಬಹುಶಃ
ಕನಕದಾಸರ ದೀಕ್ಷಾ ಗುರುಗಳಾದ ತಿರುಮಲೆ ತಾತಾ
ಚಾರ್ಯರೇ ಇವರಿಗೂ ದೀಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟವರೆಂದು ತೋರು
ತ್ತದೆ. ಇವರು ಬೇಲೂರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ
ಸಂಚಾರ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಅವರ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯಂತೂ
ದೂರದ ವಿಜಯನಗರದವರೆಗೂ ಹಬ್ಬಿದ್ದಿತು.

ವಿಜಯನಗರವೇನು ಅಷ್ಟು ದೂರವೆಂದಲ್ಲ. ಬೇಲೂ
ರಿಗೂ ವಿಜಯನಗರಕ್ಕೂ ಮೊದಲಿಂದ ಹತ್ತಿರದ
ಸಂಬಂಧವೇ ಇದ್ದಿತು; ಹೊಯ್ಸಳರೂ ವಿಜಯನಗರದ
ಅರಸರೂ ಯದುಕುಲದವರೇ. ವಿಜಯನಗರದ ಅರ
ಸರು 'ಹೊಯ್ಸಳರ ಪೂರ್ವದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು'
ಪೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದವರು. ಆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವ
ಪಂಥ ಬಲಗೊಂಡಾಗ ಬೇಲೂರಿನ ಚೆನ್ನಕೇಶವನೇ
ಅರಸರ ಕುಲದೇವತೆಯಾದ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷರಾಯನಿಗೆ
ಮೊದಲು 'ಹಂಪೆಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ'ನ ಒಪ್ಪವೇ ಅರಸರ
ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದುದು. ವಿರೂಪಾಕ್ಷರಾಯನು
ಬೇಲೂರಿನ ಚೆನ್ನಕೇಶವನ ಭಕ್ತನಾದ ನಂತರ
'ಶ್ರೀರಾಮ' ಮುದ್ರೆ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ.

ಅಂತೂ ಕನಕದಾಸರು ವೈಕುಂಠದಾಸರ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಮೊದಲೇ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದು ಅವರನ್ನು ಕಾಣಲೆಂದು ಬೇಲೂರಿಗೆ ಹೋದರು. ವೈಕುಂಠದಾಸರೂ ಕನಕದಾಸರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಮೊದಲು ಭಿಟ್ಟಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಆಷ್ಟೆ; ಪರಸ್ಪರ ಗೌರವ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಬೆಳೆದು ಬಂದಿದ್ದವು. ಕನಕದಾಸರು ಬೇಲೂರಿಗೆ ಬಂದು ವೈಕುಂಠದಾಸರ ಮನೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಉಳಿಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದರು. ತಾವು ಇಂಥವರೆಂದು ವೈಕುಂಠದಾಸರಿಗೆ ತಿಳಿಯ ಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ, ಬೇಸರಪಡದೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂದ ಈ ಕುರುಬ ಇಷ್ಟು ಸಂತೋಷ ದಿಂದ, ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಇಷ್ಟು ಅಚ್ಚು ಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ವೈಕುಂಠದಾಸರಿಗೆ ಸಂತೋಷವೂ ಆಯಿತು, ಇವರು ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಕುತೂಹಲವೂ ಆಯಿತು. ಕಡೆಗೆ, ತಮ್ಮ ಬಳಿ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿರುವವರು ಕನಕದಾಸರೇ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ವೈಕುಂಠದಾಸರಿಗೆ ತುಂಬ ಸಂಕೋಚವಾಯಿತು; ದಿಗಿಲಾಯಿತು. ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಹರಿದಾಸರು ಬಂದು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾಗಲೂ ತಾವು ಅವರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಗೌರವಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು ಕನಕದಾಸರ ಕಾಲುಹಿಡಿದು

ಕೊಂಡು, ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡುದಕ್ಕಾಗಿ ಮನ್ನಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಕುರುಬರಾದರೇನು, ಹರಿದಾಸರು ದೇವರಿಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡವರು ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ವೈಕುಂಠದಾಸರದ್ದು. ಅಲ್ಲದೆ ಕನಕದಾಸರ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಅವರು ಮೊದಲೇ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರು.

ಕನಕದಾಸರಿಗೂ ವೈಕುಂಠದಾಸರಂಥ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸೇವೆಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವ ಆಸೆಯಿದ್ದಿತು. ತಮ್ಮ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ಈ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಲಾರದೆಂದು ಸಂದೇಹಪಟ್ಟುತಾವು ಯಾರೆಂದು ವೈಕುಂಠದಾಸರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಪರಿಚಯವನ್ನು ತಿಳಿದ ನಂತರ ವೈಕುಂಠದಾಸರು ತಮ್ಮ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕನಕದಾಸರು.

“ಬಂಟನಾಗಿ ಬಾಗಿಲ ಕಾಯ್ದೆ ಹರಿಯೆ
ವೈಕುಂಠದಾಸೋತ್ತಮದಾಸರ ಮನೆಯು

ಹೊರಸುತ್ತ ಪ್ರಾಕಾರ ಸುತ್ತಿ ಬರುವೆ
ಬರುವ ಹೋಗುವರ ವಿಚಾರಿಸಿ ಬಿಡುವೆ
ಕರದಿ ಕಂಬಿಯ ಪೊತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ನಿಂದಿರುವೆ
ಹರಿಯ ಸಮ್ಮುಖದ ಓಲಗದೊಳಿರುವೆ

ಎಂಜಲ ಹರಿನಾಣಂಗಳ ಬೆಳಗುವೆ
ಕಂಜನಾಭನ ಸಾದಂಗಳ ತೊಳೆನೆ
ರಂಜಿಪ ಕುಸುಮ ಮಾಲಿಕೆಗಳ ತರುವೆ
ಸಂಜೆಗೆ ಪಂಜಿನ ದಾಸನಾಗಿರುವೆ.

ನೂಸಲ ಉಳಿಗ ನಾ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುನೆ
ಶೇಷಪ್ರಸಾದವ ಉಂಡುಕೊಂಡಿರುನೆ
ಶೇಷಾಚಲ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವನ
ದಾಸರ ದಾಸರ ದಾಸರ ಮನೆಯು.”

ಎಂದು ಹಾಡಿದರು. ವೈಕುಂಠದಾಸರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ
ಈ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು; ಅದರಿಂದ ಹರಿಯ
ಪ್ರೀತಿಯಾಯಿತೆಂದು ಅವರ ಸಂತೋಷ.

ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಕನಕದಾಸರು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳು
ಗಳು ವೈಕುಂಠದಾಸರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದು, ಸತ್ಸಂಗ
ವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಇಬ್ಬರು ದಾಸರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು
ಬಹುವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡರು. ಕನಕದಾಸರು ಅಲ್ಲಿ
ದ್ದಾಗಲೇ ‘ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ’ ಎನ್ನುವ ಕಾವ್ಯಗ್ರಂಥವನ್ನು
ರಚಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬೇಲೂರಿನ ಚೆನ್ನಕೇಶವಸ್ವಾಮಿಗೆ
(ಸುರಪುರನಿಲಯ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯನಿಗೆ) ಅರ್ಪಿಸಿದರು.
‘ಕೇಶವನೊಲಿಮೆಯು ಆಗುವತನಕ’ ಎಂದು ಆರಂಭ
ವಾಗುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವರನಾಮವನ್ನು ಬೇಲೂರಿನಲ್ಲೇ
ರಚಿಸಿದರು; ಅದರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ‘ವರವೇಲಾಪುರದಾದಿ
ಕೇಶವನ’ ಸ್ಮರಣೆಯಿದೆ. ‘ನಳಚರಿತ್ರೆ’ ಎನ್ನುವ ಕನಕ
ದಾಸರ ಇನ್ನೊಂದು ಕಾವ್ಯ, ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿರು
ವುದು. ಇದನ್ನೂ ಅವರು ಬೇಲೂರಿನಲ್ಲೇ ರಚಿಸಿದರು.
ಅದು ‘ವರಪುರದ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ’ನಿಗೆ ಅಂಕಿತವಾಗಿದೆ.

ಅಂತೂ ಕನಕದಾಸರು ಬೇಲೂರಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬ

ಸಮಯಕಳೆದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಅವರ ಸಾರಸ್ವತ ವ್ಯವ
ಸಾಯವೂ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯಿತು.
ವೈಕುಂಠದಾಸರ ಸಹವಾಸವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿ
ದ್ದಿತು.

ದಾಸರ ಕಾಲ, ಕೆಲಸ

ಕನಕದಾಸರು ಇನ್ನೂ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದರೋ
ತಿಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಪುರಂದರದಾಸರಿಗಿದ್ದಂತೆ ಕನಕದಾಸ
ರಿಗೆ ಶಿಷ್ಯರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಹೀಗಾಗಿ ಅವರ
ವೃತ್ತಾಂತ ಸರಿಯಾಗಿ ಉಳಿದು ಬಂದಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರು
ವುದೆಲ್ಲ ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಕತೆಗಳು ಅಷ್ಟೆ; ಅವಕ್ಕೆ ಆಧಾ
ರವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ. ಇಷ್ಟನ್ನು ಮೀರಿ ಉಳಿದ ವಿವರಗಳು
ಅಷ್ಟಾಗಿ ನಮ್ಮ ವರೆಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಅವರು ತುಂಬು
ಆಯುಷ್ಯದಿಂದ ಬಾಳಿದರು; ಅವರು ದೇಹವಿಡುವಾಗ
ಅವರಿಗೆ ತೊಂಬತ್ತೆಂಟು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದುವು. ಅವರ
ಕಾಲ ೧೫೦೮ ರಿಂದ ೧೬೦೬ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.
ಕಡೆಗಾಲವನ್ನು ತಮ್ಮ ಊರಾದ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ
ಕಳೆದರೆಂದೂ, ಅಲ್ಲಿನ ನರಸಿಂಹನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ
ದೇವರ ಎದುರೇ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟರೆಂದೂ ಪ್ರತೀತಿಯಿದೆ.
ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ತಿರುಪತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವ ವಾಡಿಕೆ
ಯಿದ್ದು ಅವರು ಕಡೆಗಾಲವನ್ನು ತಿರುಪತಿ ಬಿಟ್ಟದ
ಮೇಲೇ ಕಳೆದರೆಂದು ಹೇಳುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ.

ಇದು ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ. ಕನಕದಾಸರ ಕಾಲ

ದಲ್ಲಿ ಅವರಂತೆಯೇ ಮಹನೀಯರಾದವರು ಹಲವರಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಇಡೀ ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಾತಾವರಣ ಬಲಗೊಂಡಿದ್ದಿತು; ಭಕ್ತಿಯ ಸಂದೇಶ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ಹರಡುತ್ತಿದ್ದಿತು; ಭಾಗವತಪಂಥ ಬೇರೂರುತ್ತ ಇದ್ದಿತು. ಕನಕದಾಸರು ಇಂಥ ಕಾಲದ ಸಂಕೇತವಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರ ಪರಿಚಯವಿದ್ದವರೇ ಅವರೊಡನೆ ಓಡಿಯಾಡಿದವರೇ ಹಲವರು ಮಹಾಪುರುಷರಿದ್ದರು. ಅವರ ಗುರುಗಳಾದ ವ್ಯಾಸರಾಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳು, ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರು, ಪುರಂದರದಾಸರು, ವೈಕುಂಠದಾಸರು ಇವರೆಲ್ಲರ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಆಗಲೇ ಬಂದಿದೆಯಷ್ಟೆ. ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಕನಕದಾಸರು ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಇನ್ನೂ ಬದುಕಿದ್ದರು; ದಾಸರಿಗೆ ಮೂರುವರ್ಷ ತುಂಬಿದಾಗ ಮುಳುಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಇವರು ತೀರಿಕೊಂಡರು. ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಗೆ ಆದ್ಯ ಆಚಾರ್ಯರೆನಿಸಿಕೊಂಡವರು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು; ತುಂಬ ಮಹಿಮಾನ್ವಿತರು. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಇವರೇ ಮೂಲ ಕಾರಣ ಎಂದರೆ ಹೆಚ್ಚಲ್ಲ.

ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಬಳಿಯೇ ಇದ್ದವರಲ್ಲಿ ಸೋದೆ ಮಠದ ವಿಜಯೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು, ಕೂಡಲಿಮಠದ

ನಾರಾಯಣ ಯತಿಗಳು, ಬಿಡಿ ಸಂನ್ಯಾಸಿಗಳಾದ
 ಗೋವಿಂದ ಒಡೆಯರು ಇವರೂ ಮಹಾನುಭಾವರು.
 ವಿಬುಧೇಂದ್ರತೀರ್ಥರು, ರಘುನಾಥಯತಿಗಳು ಗದುಗಿನ
 ವೀರನಾರಾಯಣನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಭಾರತವನ್ನು ಬರೆದ
 ನಾರಣಪ್ಪ, ಆಂಧ್ರ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರಾದ ತಿರುಪತಿಯ
 ತಾಳ್ಳಪಾಕ ಚಿನ್ನ ತಿರುಮಲಯ್ಯ, ದಾಸರಾದ ವೆಂಕಟ
 ಗಿರಿನಾಥರು, 'ವರದ ರಾಜಕೃಷ್ಣ'ರು, ಲಕ್ಕಸದ
 ತಿಮ್ಮಮ್ಮ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆಗ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲೇ ಇದ್ದು
 ಹೆಸರು ಪಡೆದವರು. ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ
 ದೇವರಾಯನು, ಕನಕದಾಸರು ಎಳೆಯ ಮಗುವಾಗಿ
 ದ್ವಾದಶ ವರ್ಷದಲ್ಲಿದ್ದವನು. ಕನಕದಾಸರ ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ
 ಅಚ್ಯುತರಾಯ ದೊರೆ; ಅವರಿಗೆ ವಯಸ್ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ
 ಸದಾಶಿವರಾಯ, ತಿರುಮಲರಾಯ, ಶ್ರೀರಂಗರಾಯ
 ಇವರು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕನಕದಾಸರು ತೀರಿ
 ಕೊಂಡ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅರವೀಡು ವೆಂಕಟಪತಿ ದೇವ
 ರಾಯ ರಾಜನಾಗಿದ್ದನು. ಇವನ ಗುರುಗಳಾಗಿದ್ದವರು
 ಕನಕದಾಸರ ದೀಕ್ಷಾಗುರುಗಳಾದ ತಿರುಮಲೆ ತಾತಾ
 ಚಾರ್ಯರ ಮಗ ಕುಮಾರ ತಾತಾಚಾರ್ಯರು. ಇವರೂ
 ಪ್ರತಿಭಾವಂತರಾದ, ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾದ ಆಚಾರ್ಯ
 ಪುರುಷರು.

ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಹೊರಗೆ ಕೂಡ ಭಾಗವತ ಧರ್ಮ
 ದೊಡ್ಡ ಮೆರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಉತ್ತರದೇಶದ ಸಂತರ

ಲೆಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಕಬೀರದಾಸರು ಕನಕದಾಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದವರು; ಕನಕದಾಸರು ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗನಾಗಿದ್ದಾಗ ಕಬೀರರು ತೀರಿಕೊಂಡರು. ಕನಕದಾಸರ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹಿರಿಯ ಸಮಕಾಲೀನರೆಂದರೆ ಬಂಗಾಳದ ಕೃಷ್ಣಚೈತನ್ಯ ಪ್ರಭು (ಇವರನ್ನು ಗೌರಾಂಗ ದೇವನೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.) ಹಾಗೆಯೇ ಗುಜರಾತಿನ ವಲ್ಲಭಾಚಾರ್ಯರೂ ದಕ್ಷಿಣ ದೇಶಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕನಕ ಇನ್ನೂ ಆಗ ದಾಸನಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ರಾಜಾಸ್ಥಾನದ ಸಂತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತರಾದ ರಾಯಿ ದಾಸ ಮತ್ತು ಮೀರಾಬಾಯಿ ಇವರೂ, ಕಾಶೀಪ್ರಾಂತ್ಯದ ರಾಮಾನಂದರೂ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂತರಾದ ನಾಮ ದೇವರೂ, ಪಂಜಾಬದಲ್ಲಿ ಸಿಖ್‌ಪಂಥದ ಪ್ರವರ್ತಕರಾದ ನಾನಕ ಸಾಹೇಬರೂ, 'ರಾಮಚರಿತಮಾನಸ'ವನ್ನು ಬರೆದು ಹಿಂದೀ ಸಂತರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯರೆನಿಸಿದ ತುಳಸೀ ದಾಸರೂ ಅದೇ ಕಾಲದವರು.

ಅಂತೂ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತ ಭಕ್ತಿ ಮುಖ್ಯ ಎನ್ನುವ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಈ ಎಲ್ಲ ಮಹನೀಯರೂ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಭಗವಂತನು ಭಕ್ತಿಗೆ ಒಲಿಯುವ ಹಾಗೆ, ಸಂಗೀತ ಮಾಧುರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವ ಹಾಗೆ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ, ಜಾತಿಮತಗಳ ನಿಷ್ಕಾರ್ಥಮಾದಿಂದ, ಪುಸ್ತಕ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದ, ತರ್ಕ-ವಾಕ್ಯಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಒಲಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ದೇವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಪಡಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವೇನಲ್ಲ; ಉತ್ತಮವಾದ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿರಬೇಕಷ್ಟೆ. ಭಕ್ತಿಯೊಂದು ದೃಢವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದು 'ನಿರಂತರವಾದ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರವಾಹ'ವಾದರೆ ದೇವರು, "ನಿನ್ನ ಜಾತಿಯಾವುದು? ಯಾವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ್ದೀಯೆ? ಎಷ್ಟು ಗುಡಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದೀಯೆ? ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದ್ದೀ? ಎಷ್ಟು ಶಾಸ್ತ್ರ ಓದಿದ್ದೀ?" ಎಂದೆಲ್ಲ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

"ಸತ್ಯವಂತರ ಸಂಗವೇ ತೀರ್ಥ; ಮನುಜ ಸೇವೆಯು ಸಾಕು ಸಾಕು; ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ, ಹರಿಮಯ ವೆಲ್ಲವೂ; ರಂಗ ಜಗದಂತರ್ಯಾಮಿ; ಸತ್ಯ ಸುಖವುಳ್ಳ ಜನರಿಗೆ ಕುಲವಿಲ್ಲ; ಕೇಶವನೊಲುಮೆಯು ಆಗುವ ತನಕ ಮನಸ್ಸು ಹರಿದಾಸರೊಳಿರಬೇಕು; ದಾನ ಧರ್ಮವ ಮಾಡಿ ಮನಸ್ಸು ಸುಖಿಯಾಗಬೇಕು."

ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಕನಕದಾಸರವೇ; ಅವರ ಹಾಡುಗಳಿಂದಲೇ ಆಯ್ದವು. ಆ ಯುಗದ ಮನೋಧರ್ಮ ಹೇಗಿದ್ದಿತು ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು ಈ ಮಾತುಗಳು ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಮನೋಧರ್ಮ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೂರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಮಹನೀಯರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದವರು ಕನಕದಾಸರು. ಇದೇ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸ ಎನ್ನಬಹುದು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ವೇದಾಂತದ ತಿರುಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ಪರಮಾ

ಧರ್ಮದ ಕಡೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಲಿಸಿ, ಕಟ್ಟುನಂತ್ರಿ ಬಿಗಿಯುವ ಜಾತಿ, ಕುಲ, ಒಣ ಆಚಾರ, ಮಡಿ, ಮೈಲಿಗೆ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಸಡಿಲಿಸಿ, ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನೂ ತೇಜಸ್ಸನ್ನೂ ಮೂಡಿಸಿದರು ಅವರು.

ಬರಹಗಳು, ಹಾಡುಗಳು

ಕನಕದಾಸರು ಅಷ್ಟೇನು ಕಲಿತವರಲ್ಲ, ಮೊದಲಿನಿಂದ ಅವರ ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಬೇರೆ; ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೇನು ಪ್ರಯೋಜನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಳೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಊರವರ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಬೆಳೆದು, ನಿಧಿ ಸಿಕ್ಕೊಡನೆ ಸೇನಾಧಿ ಕಾರಿಯಾದ ಅವರು ಓದುವುದು ಯಾವಾಗ? ಕಡೆಗೆ ಬರೆಯಲು, ಓದಲು, ಕೂಡ ಬರುತ್ತಿತ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ! ಆದರೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೌಢವಾದ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ! ಎಷ್ಟು ರಸಭರಿತವಾದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದ ಪ್ರತಿಭೆ ಅವರದ್ದಲ್ಲ; ಸಹಜವಾದ ಪ್ರತಿಭೆ. ಸಂದರ್ಭ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲದೆ ಅದು ಮುಸುಕಿದಲ್ಲಿದ್ದು, ವ್ಯಾಸತೀರ್ಥರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತೆಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಸ ರಾ ಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳೂ ವಾದಿರಾಜತೀರ್ಥರೂ ಅವರಿಗೆ ಪಾಠ ಹೇಳಿದರು; ಅವರೊಂದಿಗೆ ಧರ್ಮ ವೇದಾಂತ, ಆಚಾರ,

ವ್ಯವಹಾರಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದರು. ಗುರುಗಳಿಬ್ಬರೂ ಕವಿಗಳು; ಸರಸವಾದ ಮನೋಜ್ಞವಾದ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಇದರ ಪ್ರಭಾವವೂ ಕನಕದಾಸರ ಮೇಲೆ ಇದ್ದಿತು.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಉತ್ತಮವಾದ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪುರಾಣ, ಕಾವ್ಯಗಳ ಪರಿಚಯ ಅವರಿಗಿದ್ದುದು ಈ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ವೃತ್ತಗಳನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೂ ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದಲೂ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾವ್ಯಗುಣ ಹೇಗಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವುದು ಅವರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಂತಿದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ; ಸಂಗೀತದ ಪರಿಚಯ ಅವರಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಇದ್ದಿತು ಎನ್ನಲು ಇವು ನಿರರ್ಶನ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗೇಯಗುಣ ಸೊಗಸಾಗಿದೆ.

ಇವರ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ', 'ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ', 'ನಳಚರಿತ್ರೆ', ಮತ್ತು 'ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ' ಇವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. 'ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ' ಎನ್ನುವುದು ಸಾಂಗತ್ಯದ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಜನರಾಡುವ ನುಡಿಯನ್ನೇ ಬಳಸಿ, ನಲವತ್ತೆರಡು ಸಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಕಾವ್ಯ; ೧೭೫೯ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ ಇದರಲ್ಲಿ. ಕೃಷ್ಣನ ಚರಿತ್ರೆಯೇ ಈ ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತು. ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನು ಮದುವೆಯಾದ ಸಂದರ್ಭದಿಂದ ಕಾವ್ಯ ಆರಂಭವಾಗಿ ದ್ವಾರಕೆ

ಯಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧನ ಹೆಂಡತಿ ಉಷೆಯನ್ನು ತಂದು ಕೊಂಡು ಮನೆ ತುಂಬಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದ ವರ್ಣನೆಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಇದು ಪ್ರೌಢ ಕಾವ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಅವರ 'ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ' (ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿಸಾರ) ತುಂಬ ಜನಪ್ರಿಯವಾಯಿತು. ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿ ಎನ್ನುವ ವೃತ್ತದಲ್ಲಿ ನೂರಹತ್ತು ಪದ್ಯಗಳಿರುವ ಈ ಸಣ್ಣ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪದ್ಯದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ' ಎನ್ನುವ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿದೆ. ಭಕ್ತಿ, ವಿರಕ್ತಿ ಎರಡನ್ನೂ ತುಂಬ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾಗಿ ಇದರಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗಹನವಾದ ತತ್ತ್ವಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನವೂ ರಸವತ್ತಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಹಳೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಈ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು; ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜನರಿಗೂ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರದ ಪದ್ಯಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಜಾನಪದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಯಲು ಈ ಗ್ರಂಥ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ನೆರವಾಯಿತು.

'ನಳಚರಿತ್ರೆ'ಯು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಸಣ್ಣ ಕಾವ್ಯಗ್ರಂಥ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತೇ ಸಂಧಿಗಳು, ನಾನೂರ ಎಂಬ

ತೊಂದು ಪದ್ಯಗಳು. ಇದನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ವೃತ್ತವೂ ಭಾಮಿನೀಷಟ್ಪದಿಯೇ.

‘ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ’ ಭಾಮಿನೀ ಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ ೧೫೮ ಪದ್ಯಗಳ ‘ಮಹಾಕಥೆ’. ರಾಮನಿಗೆ ಋಷಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಔತಣದಲ್ಲಿ ನರೆದಲೆಗಳ ಕ್ಷೂಪ್ರೀಹಿಗೂ ತಾನು ಹೆಚ್ಚು ತಾನು ಹೆಚ್ಚೆಂದು ಜಗಳವಾಗಿ, ಕಡೆಗೆ ರಾಮನಿಂದ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಇಂದ್ರನು ನರೆದಲೆಗಳವೇ ಸಾರಹೃದಯವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲು, ರಾಮನು ಅದನ್ನು ‘ರಾಘವ’ ಎಂದು ತನ್ನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಕರೆದು ಸನ್ಮಾನಿಸಿದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅದು ‘ರಾಮಧಾನ್ಯ’ ವಾಯಿತು.

ಇವೆಲ್ಲ ಕಾವ್ಯಗ್ರಂಥಗಳಾದುವು. ಆದರೆ ಆಗಾಗ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ಅವರು ಹಾಡುಗಳನ್ನೂ, ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನೂ ಬರೆದುದೂ ಉಂಟು. ಇವು ಆ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಜನಗಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿವೆ. ಸುಮಾರು ನೂರ ಎಪ್ಪತ್ತು ದೇವರನಾಮಗಳು ಅವರವೆಂದು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ತಿಳಿಯಾದ ಕನ್ನಡ, ನೇರವಾದ ಮಾತು, ಗಹನವಾದ ವಿಚಾರ ಇವು ಈ ದೇವರನಾಮಗಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ‘ಬಾಡದಾದಿ ಕೇಶವ’ ‘ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿ ಕೇಶವ’ ಎಂಬ ಅಂಕಿತಗಳು ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ.

ಕನಕದಾಸರ ಪದಗಳು ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆ

ಗೊಂಡವು. ನಿತ್ಯಜೀವನಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಎಷ್ಟೋ ವಿಚಾರಗಳು ಈ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ. ಬಣಗು ದೈವಗಳನ್ನು (ಮಾರಿ, ಮಸಣಿ, ಚೌಡಿ, ಮೈಲಾರಿ, ಎಕ್ಕು ನಾತಿಯರು, ಜಕ್ಕಿಯರು, ಮುಂತಾದ) ನಂಬಿ 'ಬತ್ತಲೆ ದೇವರ' ಮುಂದೆ 'ಬಾಳುತಿಪ್ಪ ಕೋಣ ಕುರಿಯ ಏಳ ಬೀಳ ಕೊರಳ ಕೊಯಿದು', 'ಕಳ್ಳುಕೊಡನ ಬರಿದು ಮಾಡಿ' ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಕುರುಡು ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಅವರು ಜರೆದು, "ಪೊಳ್ಳುದೈವರ ಗೊಡವೆ ಬೇಡ, ನರಕ ತಪ್ಪದು" ಎಂದು ಸಾರಿದ್ದಾರೆ. ದೇವರು ಒಲಿದ ಮೇಲೆ 'ಯಾತರ ಕುಲವಯ್ಯಾ? ಕುಲಕುಲವೆನ್ನು ತಿಹರು, ಕುಲವ್ಯಾವುದು ಸತ್ಯಸುಖವುಳ್ಳ ಜನರಿಗೆ?" "ಎಲ್ಲರು ಮಾಡುವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ, ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆ ಗಾಗಿ," "ತನು ನನ್ನದು, ಜೀವ ನಿನ್ನದು, ಅನುದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಹ ಸುಖದುಃಖ ನಿನ್ನದಯ್ಯ!" "ತಲ್ಲಣಿಸದಿರು ಕಂಡ್ಯ ತಾಳು ಮನವೇ, ಎಲ್ಲರನು ಸಲಹುವನು ಇದಕೆ ಸಂಶಯ ಬೇಡ," "ಧರೆಯ ಭೋಗವನು ನೋಡಿ ಹರಿಯ ಮರೆದು ಕೆಡಲಿ ಬೇಡ, ಧರೆಯ ಭೋಗ ಕನಸಿನಂತೆ ಕೇಳು ಮಾನವ" ಇವೆಲ್ಲ ಜನರಿಗೆ ಪರಿಚಿತವಾದ ಹಾಡು ಗಳೇ.

ತಿರುಕನ ಕನಸು

ಕನಕದಾಸರ ಬರಹಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ತುಂಬ ಜನಪ್ರಿಯ ವಾದುದು ಒಂದು ಕತೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗಂದು

ಬರೆದ ಈ ಹಾಡು ಕತೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವನ್ನು ಸವಿಯದೇ
ಇದ್ದವರೇ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ಭೋಗ ಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆ
ದಿದ್ದಾರೆ; ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವ ಭಾಷೆ; ಬೇಗ
ಮನದಟ್ಟಾಗುವ ವಿಚಾರ.

ಧರೆಯ ಭೋಗವನ್ನು ನೋಡಿ
ಹರಿಯ ಮರೆದು ಕೆಡಲಿ ಬೇಡ
ಧರೆಯ ಭೋಗ ಕನಸಿನಂತೆ ಕೇಳು ಮಾನವ |

ತಿರುಕನೋರ್ವನೂರ ಮುಂದೆ
ಮುರುಕು ಧರ್ಮಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ
ಬರಗಿರುತ್ತಲಿರಲು ಕನಸ ಕಂಡನೆಂತೆನೆ ||

ಪುರದ ರಾಜ ಸತ್ತನವಗೆ
ವರಕುಮಾರರಿಲ್ಲದಿರಲು
ಕರಿಯ ಕೈಗೆ ಕುಸುಮ ಮಾಲೆಯಿತ್ತು ಪುರದೊಳು ||

ಬಿಡಲದಾರ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ
ತೊಡರಿಸಲ್ಕಿಯವರ ಪಟ್ಟ
ದೊಡೆಯರನ್ನು ಮಾಳ್ಪೆನೆಂದು ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಯೆ |

ಒಡನೆ ತನ್ನ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ
ತೊಡರಿಸುವುದ ಕಂಡು ತಿರುಕ
ಪೊಡವಿಯಾಣ್ಮನಾದೆನೆಂದು ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದನು ||

ಪಟ್ಟಿಗಟ್ಟಲಾಗ ನೃಪರು
ಕೊಟ್ಟಿರವಗೆ ಕಪ್ಪಗಳನು
ನೆಟ್ಟಿನವನು ರಾಜ್ಯವಾಳ್ ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೆ |

ಪಟ್ಟದರಸಿಯೊಳಗೆ ಸುಖವ
ಪಟ್ಟು ಮನದಿ ಹರುಷಪಡಲು
ಪಟ್ಟದವು ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಾಗಲೆ ||

ಓಲಗದಲಿರುತ್ತ ತೋಡೆಯ
 ಮೇಲೆ ಮಕ್ಕಳಾಡುತ್ತಿರಲು
 ಲೀಲೆಯಿಂದ ಚಾತುರಂಗ ಬಲವ ನೋಡುತ್ತ |
 ಲೋಲನಾಗಿ ನೆನೆದು ಮನದಿ
 ಪೇಳಿ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಆಗ
 ಬಾಲೆಯರನು ನೋಡಿ ಮದುವೆ ಮಾಡ್ಪಿನಿಂದನು ||

ನೋಡಿ ವರರನೆನುತ ಕಳುಹೆ
 ನೋಡಿ ಬಂದೆನೆನಲು ಜೀಯ
 ಮಾಡಿ ಮದುವೆ ಮಂಟಪವನು ರಚಿಸಿರೆಂದನು |
 ಗಾಢ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಕೂಡಿ
 ಮಾಡಿದನು ಮದುವೆಗಳನ್ನು
 ರೂಢಿಸಾಲರೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಮೆಚ್ಚುವಂದದಿ ||

ಧನದ ಮದವು ರಾಜ್ಯಮದವು
 ವನಿತೆ ಮದವು ಸುತರ ಮದವು
 ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ತಿರುಕ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿತ್ತು |
 ಇನಿತರೊಳಗೆ ನೃಪರ ದಂಡು
 ಮನೆಯ ಮುತ್ತಿದಂತೆ ಇರಲು
 ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಭಯದಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದನು ||

ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಗ್ಯವೆಲ್ಲ
 ಹರಿದುಹೋಯಿತೆಂದು ತಿರುಕ
 ತಿರಿವುದಕ್ಕೆ ನಾಚುತ್ತಿದ್ದ ಮರುಳನಂದದಿ |
 ಸಿರಿಯು ಕನಸಿನಂತೆ ಕೇಳು
 ಅರಿತು ಅದಿಕೇಶವನ್ನು
 ಹರುಷದಿಂದ ಭಜಿಸಿ ನಿತ್ಯ ಸುಖವನೀವನು

ಕೇಶವನೊಲುಮೆ

ಹಾಗೆಯೇ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ದೊಡ್ಡವರಿಗೂ ಹಿಡಿಸು

ವಂಥ ಇನ್ನೊಂದು ಪದ ಕನಕದಾಸರದ್ದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಮೇಲಿನ ಪದದಲ್ಲಿ ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯಾಶೆ ಪಟ್ಟರೆ ಏನಾದೀತೆಂದು ಕತೆಯ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯ ಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಳಗಿನ ಪದ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೇಗೆ ಬಾಳಬೇಕು, ನೀತಿ ಎಂದರೇನು, ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಕೇಶವನೊಲುನೆಯು ಆಗುವ ತನಕ ಹರಿ
ದಾಸರೊಳಿರು ಹೇ ಮನುಜ (ಪಲ್ಲವಿ)

ಆಶೆಪಾಶವ ಹರಿದು ವಿಲಾಸದಿ
ಶ್ರೀಶನ ನುತಿಗಳ ಪೊಗಳುತ ಮನದೊಳು
(ಅನುಪಲ್ಲವಿ)

೧. ಮೋಸದಿ ಜೀವಿಯ ಘಾಸಿ ಮಾಡಿದ ಫಲ
ಕಾಶಿಗೆ ಹೋದರೆ ಹೋದೀತೇ

ಶ್ರೀಶನ ಭಕ್ತುತರ ದೂಷಿಸಿದ ಫಲ
ಕಾಸುಕೊಟ್ಟರೆ ಬಿಟ್ಟೀತೆ

ಭಾಷೆಯ ಕೊಟ್ಟು ನಿರಾಸೆ ಮಾಡಿದ ಫಲ
ಕ್ಲೇಶವ ಗೊಳಿಸದೆ ಬಿಟ್ಟೀತೆ

ಭೂಸರಸ್ವನ ಹ್ರಾಸ ಮಾಡಿದ ಫಲ
ಏಸೇಸು ಜನುಮಕೆ ಬಿಟ್ಟೀತೆ

೨. ಸತ್ಕಥಾರ್ಥಗಳ ನಿತ್ಯವು ಬೋಧಿಸೆ
ತೊತ್ತಿನ ಮನಸಿಗೆ ಸೊಗಸೀತೆ

ತತ್ತ್ವದರ್ಥ ವಿಚಿತ್ರದಿ ಬೋಧಿಸೆ
ಕತ್ತೆಯ ಚಿತ್ತಕೆ ಹತ್ತೀತೆ

ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಬೊಂಬೆಯ ಚಿತ್ರದಿ ಬಣ್ಣಿಸಿ
ಮುತ್ತಿಕೊಟ್ಟರೆ ಮಾತನಾಡೀತೆ

ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕವನೋತ್ತಿ ಫಣೆಯೊಳಿಡೆ
ಅರ್ಥಿಯ ತೋರದೆ ಇದ್ದೀತೆ

೩. ನ್ಯಾಯನ ಬಿಟ್ಟು ನ್ಯಾಯನ ಪೇಳುವ
ನಾಯಿಗೆ ನರಕವು ತಪ್ಪೀತೆ
ಬಾಯ ಕೊಬ್ಬಿನಲಿ ಬೈಯುವ ಮನುಜಗೆ
ಘಾಯವಾಗದೆ ಬಿಟ್ಟೀತೆ
ತಾಯಿತಂದೆಯರ ನೋಯಿಸಿದವನಿಗೆ
ಮಾಯದ ಮರಣವು ತಪ್ಪೀತೆ
ಮಾಯಾಜಾಲನ ಕಲಿತ ಮನುಜನಿಗೆ
ಕಾಯಕಷ್ಟವು ಬಿಟ್ಟೀತೆ

೪. ಸಾಧುಸಜ್ಜನರ ನೋಯಿಸಿದ ಮಾಯಾ
ವಾದಿಗೆ ನರಕವು ತಪ್ಪೀತೆ
ಬಾಧಿಸಿ ಪರರರ್ಥನ ತೆಗೆದರೆ
ನ್ಯಾಧಿಯು ಕಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟೀತೆ
ಭೇದವೆಣಿಸಿ ಬಲು ಹೈದ್ರವ ಕಲಿತರೆ
ನೋದವೆಂದಿಗು ಆದೀತೆ
ಕದ್ದು ಒಡಲ ಪೊರೆಯುವನ ಮನೆಯೊಳ
ಗಿದ್ದದ್ದೊಳಗದೆ ಉಳಿದೀತೆ

೫. ಜೀನನ ವಶದೊಳು ನಾನಾ ದ್ರವ್ಯವಿರೆ
ದಾನಧರ್ಮಕೆ ಮನಸಾದೀತೆ
ಹೀನಮನುಜಗೆ ಜ್ಞಾನನ ಬೋಧಿಸೆ
ಹೀನ ವಿಷಯವಳಿದೊಡೀತೆ
ಮಾನಿನಿ ಮನ ನಿಧಾನವಿಲ್ಲದಿರೆ
ಮಾನಾಭಿಮಾನಗಳುಳಿದೀತೆ
ಭಾನುಪ್ರಕಾಶನ ಭಜನೆಯ ಮಾಡದ
ಹೀನಗೆ ಮುಕುತಿಯು ದೊರಕೀತೆ

೬. ಅಂಗಜ ವಿಷಯಗಳನು ತೊರೆದಾತಗೆ
 ಅಂಗನೆಯರ ಸುಖ ಸೊಗಸೀತೆ
 ಸಂಗ ದುಃಖಗಳ ಹಿಂಗಿದ ಮನುಜಗೆ
 ಶೃಂಗಾರದ ಬಗೆ ರುಚಿಸಿತೇ
 ಇಂಗಿತವರಿತ ನಿಸ್ಸಂಗಿ ಶರೀರ
 ವಜ್ರಾಂಗಿಯಾಗದೆ ತಾನಿದ್ದೀತೆ
 ಮಂಗಳ ಮಹಿಮನ ಅಂಘ್ರಿಯ ಕಾಣದ
 ಮಂಗಳೆ ಮುಕುತಿಯು ದೊರಕೀತೆ
೭. ಕರುಣಾನ್ವಿತದಾಭರಣವ ಧರಿಸಿದ
 ಶರಣಗೆ ಸಿರಿಯು ತಪ್ಪೀತೆ
 ಕರಣಪಾಶದೂರವಣೆ ಹರಿದಾತಗೆ
 ಶರಣರ ಕರುಣವು ತಪ್ಪೀತೆ
 ಅರಿತು ಶಾಸ್ತ್ರವಾಚರಿಸುವ ಯೋಗ್ಯಗೆ
 ಗುರು ಉಪದೇಶವು ತಪ್ಪೀತೆ
 ವರವೇಲಾಪುರದಾದಿಕೇಶವನ
 ಸ್ಮರಿಸುವನಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವು ತಪ್ಪೀತೆ.

ನೀವು ಕನಕದಾಸರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಓದಿದಿರಿ. ಅವರ ಅನುಭವಸಾರದಿಂದ ನೀವೂ ನಿಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಉತ್ಕೃಷ್ಟಗೊಳಿಸುವಿರಿ. ಈಗ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ :

1. ಕನಕನಾಯಕ ಕನಕದಾಸರಾಗಲು ಒದಗಿಬಂದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.
2. ಕನಕದಾಸರು ವ್ಯಾಸರಾಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.
3. ವ್ಯಾಸರಾಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಕನಕದಾಸರು, ಶ್ರೀಷ್ಠರು ಎಂದು ತಮ್ಮ ಇತರ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಿದರು, ವಿವರಿಸಿ.
4. “ಬಂಟನಾಗಿ ಬಾಗಿಲ ಕಾಯ್ದೆ ಹರಿಯ, ವೈಕುಂಠ ದಾಸೋತ್ತಮದಾಸರ ಮನೆಯ” ಈ ಹಾಡನ್ನು ಕನಕದಾಸರು ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು.
5. “ತಿರುಕನ ಕನಸು” ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಲಿಯಬಹುದಾದ ನೀತಿಯೇನು ?
6. ‘ಕೇಶವನೊಲುಮೆಯು ಆಗುವತನಕ’ ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಹೊರಸೂಸುವ ನೀತಿಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಪಾಠ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಕನ್ನಡನಾಡು ಮತ್ತು ಕನ್ನಡಿಗರ ಪರಂಪರೆ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು

೧. ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರ	ಡಾ ಅ. ನ. ಕೃ.
೨. ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ	"
೩. ಹೊಯ್ಸಳೇಶ್ವರ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ	ಮ. ಶ್ರೀಧರಮೂರ್ತಿ
೪. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ	ಕಮಲಾ ಹಂಪನ
೫. ಕುಮಾರ ರಾಮ	ಶ್ರೀಧರ ಕೋಟಿಕಾರ್
೬. ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸರು	ಪ್ರೊ ಎಸ್. ಕೆ. ರಾಮಚಂದ್ರ ರಾವ್
೭. ಶ್ರೀ ಕನಕದಾಸರು	"
೮. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ	ಸವ್ಯಸಾಚಿ
೯. ಪುಲಿಕೇಶಿ	ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್ ಕೊರಟಿ
೧೦. ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು	ಜಿ. ಕೆ. ಅನಂತರಾಮ್
೧೧. ಭಾರತರತ್ನ ಮೋಕ್ಷಗುಂಡಂ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ	ರಘುಸುತ
೧೨. ಸರ್ವಜ್ಞ ಕವಿ	ಡಾ ಅ. ನ. ಕೃ.
೧೩. ಕನ್ನಡಕುಲ ಪುರೋಹಿತ ಅಲ್ಲೂರು ವೆಂಕಟರಾಯರು	ಎಂ. ನಾಗರಜ್
೧೪. ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮ	ಕಮಲಾ ಹಂಪನಾ
೧೫. ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯರು	ಎಸ್. ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ
೧೬. ರಣಧೀರ	"
೧೭. ಶಿಶುನಾಥ ಶರೀಫ್ ಸಾಹೇಬರು	ಎಂ. ಫಜ್ಲಲ್ ಹಸನ್
೧೮. ಅಬ್ಬಕ್ಕ	ಡಾ ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್
೧೯. ಮಹಾಕವಿ ರತ್ನಾಕರ	ಜಿ. ಬ್ರಹ್ಮಪ್ಪ
೨೦. ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನ್	ಎಂ. ಫಜ್ಲಲ್ ಹಸನ್
೨೧. ಅದಿಲ್‌ಷಾಹಿ ರಾಜವಂಶ	ಪಿ. ಆರ್. ಹಿರೇಮಠ
೨೨. ಸಂಚಿಹೊನ್ನಮ್ಮ	ಶಾರದ ರಾಜಶೇಖರ್

೨೩. ಬಾದಾಮಿ	ಡಾ ಬಿ. ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್
೨೪. ನೃಪತುಂಗ	ಎಸ್. ವೆಂಕಟರಾವ್
೨೫. ಹೈದರಾಲಿ	ಎಂ. ಫಜ್ಲಲ್ ಹಸನ್
೨೬. ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು	ಶಂಕರಾನಂದ ಸರಸ್ವತಿ
೨೭. ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರಗುರು	
ಸಾರ್ವಭೌಮರು	ಹ. ರಾ. ಪುರೋಹಿತ
೨೮. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ	ಡಾ ಅ. ನ. ಕೃ.
೨೯. ಮಯೂರ ಶರ್ಮ	ಪ್ರೊ. ಬಿ. ಎಚ್. ಶ್ರೀಧರ
೩೦. ರೇವಣಸಿದ್ಧ	ಬಿ. ಎಸ್. ಸ್ವಾಮಿ
೩೧. ಕೆಂಪೇಗೌಡ	ಡಾ ಅ. ನ. ಕೃ.
೩೨. ಕೋಟಿ ಚೆನ್ನಯ	ರಸಿಕಪುತ್ರಿಗೆ
೩೩. ಬೀದರ್	ಪ್ರೊ ಎಲ್. ಆರ್. ಕುಲಕರ್ಣಿ
೩೪. ಸಿದ್ಧರಾಮ	ಜಯದೇವಿತಾಯಿ ಲಿಗಾಡೆ
೩೫. ಬಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀ	ಬಿ. ಎಸ್. ಪಾಂಡುರಂಗರಾವ್
೩೬. ಚಂದ್ರಶೇಖರಭಾರತಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳು	ಹೆಚ್. ಎಲ್. ಎನ್. ಶಾಸ್ತ್ರಿ
೩೭. ಕೈವಾರ ನಾರಣಪ್ಪ	ಸಿ. ರಾಮಸ್ವಾಮಿ
೩೮. ನಾಡೋಜ ಪಂಪ	ಹಂಪ. ನಾಗರಾಜಯ್ಯ
೩೯. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ	ಟಿ. ಕೇಶವಭಟ್
೪೦. ವೀರಭದ್ರನಾಯಕ	ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಉಡುಪ

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪುಸ್ತಕದ ಬೆಲೆ : ರೂ. 1-50

ವಿವರಗಳಿಗೆ :

ಐ ಬಿ ಎಚ್ ಪ್ರಕಾಶನ

ಗಾಂಧಿನಗರ : ಬೆಂಗಳೂರು-೯

ಅಭಿವೃದ್ಧಿ
ಆರ್ಥಿಕ

ಆಭಿವೃದ್ಧಿ
ಆರ್ಥಿಕ

ಅಭಿವೃದ್ಧಿ
ಆರ್ಥಿಕ
ನಿರ್ಮಾಣಕರ

ಕರ್ನಾಟಕದ
ವೈಭವ

ಕರ್ನಾಟಕದ
ಸುವರ್ಣ ಯುಗ

